

2

- 1. סם נמשנה [לגבי יום טוב, וטוב העור עומד מה דהוא הדן לכתב, וכן משמע קצת מדברי הר"ן סם ד"ה המכילין:]
- 2. טור סם פ"ו:
- 3. סם נגמרה לי [פ"א]:
- 4. טור סוף סימן תק"ו:
- 5. מוספת סם [כ"ט, ג ד"ה המכילין:]
- 6. שנת ק"ט [פ"א] נכריהא:

ציונים לרמ"א

- 1. אור ורוע [ה"ב הלכות יום טוב סימן ש"ה ע"ה, כ"ג כ"ט רמב"ם סימן השט"ה ד"ה אומר אלס] והגהות אשיר"י פרק אין צדין [ע"ה]
- 2. דרכי משה אות א ר"ה שלא יזכיר:
- 3. כן משמע מדברי הר"ן ביצה ט"ז, א ד"ה ח"ד; אור ורוע שם ע"ה, כ"ב בסוף ראשון ביצה קע"ג, ד

הגהות והערות

- 1. ב"ה נדפ"ר, כ"ג הדפוסים מהדורת אמ"ד מ"א הנוסח "דמים":
- 2. ב"ה נדפ"ר, כ"ג הדפוסים מהדורת אמ"ד מ"א הנוסח "מקור", ועין מג"א ס"ק ה שניה על זה דברי הדרכי משה דהוא ה"ן בל"ק "משה" ידוע:
- 3. ב"ה [סוף] סימן תק"ו אח"כ נה"ל, וכן כל כיוצא בזה ישנה מדק ח"ל וכו', וזה הלשון מתיקן יומ"ר [פ"ג ב"ה ברורה ס"ב כ"ה] ו"ן ראה הערה טו:
- 4. תיקן ע"פ מחליף השקל, כ"ט שלמה ויקור ה"ס, ועין ד' אפרים:
- 5. ב"ה, וכפי הנראה ל"ל סימן שם סעיף ה':
- 6. כ"ה תיקן מהדורת שאלטיק ש"ת, כ"ה טור סוף סימן תק"ו:
- 7. ב"ה מהדורת פראג סק"מ"ה, וכן הגיה לט"ש ע"ה, וכן הוא הנוסח נחומים שבת ופ"מ"ג:
- 8. ב"ה מהדורת פראג מהדורת דלאניז פ"ה"ה:

ד וכן בכבוד דמים. אבל מלשון הטור [עמוד מ"ו] והשו"ע משמע דאסור להזכיר דמים כלל, שכתב שם דמים ולא סכום מדה ולא סכום מנין, משמע דמים אפילו בלא סכום והשגחן אסור: ה שאין מקורו ידוע. פירוש, שאין לו קצנה ומחוסר פסיקה, או אסור לומר תן לי בפשוט או בשנים, אפילו נוטל מה שנותן לו דלא אפשר לומר שאין כוונתו אלא לומר מה שצריך, שהרי אין יודע מה יתן לו. וכתב דרכי משה [פ"ה א ד"ה של ח"מ] ונראה לי דהוא הדין לענין מדה לא אסור להזכיר שם מדה אלא בדבר שאין מדתו ידוע, אבל בדבר שמתו ידוע רק שמודיע לחטוי כמה צריך שרי, עכ"ל. פירוש, דוקא כשאומר דרך משל תן לי מדה אגוזים או דבר שאין רגילין למדוד, דלא אינו יודע כמה מחזיק המדה ואינו יודע אם יהיה צריך יותר או לאו, ואם כן אין כוונתו לומר כמה הוא צריך. אבל בשקר וכיוצא בו כוונתו להודיע כמה הוא צריך וש"י [והעולת שנת ס"ק ה לא עיין בדרכי משה], וזה היתר ללוקח. והיתר המוכר, עיין סעיף א' [בהגה וס"ק ב]. וצריך עיון למה

דרך מנין תן לי כך וכך, ולא יבואו משגחן עד מחסר. וצמידי דלין צו מנין, כגון בשר, יוכל לומר תן לי חמיה ומחר [נשים אוחס] [נשים אוחס], כמו שכתוב בסעיף ב', כן נראה לענ"ד: (ג) היינו בדבר שאין מדתו ידוע כו'. בהגהות אשיר"י [ס"ה כתב חילוק זה על הזכרת דמים, אלא שרמ"א סבירא ליה דהן שוין, ועל כן כתב קן על מדה. ובאמת חלוקים הן, כמו שהוכחנו [פ"ק ב], נמצא דבמדה אסור אפילו בדבר ידוע אפילו לדעת הגהות אשיר"י, וזה ברור צעיתי: (ד) ויש אומרים דרמב"ם כו'. פירוש, שכתב שאינו מטלטל אלא מזוהם לזוהם, טוב למעט נהילך, [ולא אמרו] [וזה דאמרין] נגמרה [כ"ה ע"ה, ב] דלריך שלא יבא בסל כו', היינו כיום טוב, שהוא מזוהם אוחס למוך והרואה אומר ללוקח חול מציאס:

המשים אגוזים תן לי חמשים אחרים והרי יש לך בדיד פאה: הגה ד' [א"י] וכן [ב] נכנסו דמים אינו אסור אלא בני האזי גוונא שאומר תן לי נכך וכך דמים ויהיה לך צידי כך וכך אבל בלאו הכי שרי [י"ג] וכן נכנסו מדה דוקא בכהאי גוונא אסור אבל בלאו הכי שרי [י"ג] ואף על גב דאסור להזכיר מדה [י"ג כלל] (ג) היינו בדבר ה שאין [י"ג] מדתו ידוע אבל בדבר שידוע רק שאומר לו כמה צריך שרי אם לא שמוכר לו סכום ואף על גב [י"ג] שיש מחמירין בדבר זה כבר פשט המנהג במדינות אלו להקל וכנסתא הוכרמ:

ה המביא בדי יין מסקום למקום לא יביאם בסל ובקופה בדרך חול אלא יביאם לפניו או על כתפו [י"ד] וכיוצא בזה שישנה מדרך חול [י"ד] אפילו אין בשינוי קלות כמש"א [ואם אי אפשר לו לשנות [ט"ז] בגון שוימן אורחים הרבה וצריך [למחר] [למחר] להביא לפניהם מותר: (ד) ז [י"ד] ויש אומרים [י"ד] דלמעט בהילוך עדיף יותר טוב להביאם בסל ובקופה בפעם אחת מלהביאם כל אחת בפני עצמה:

ה [י"ד] מדיהים כלים לצורך היום [ב] בגון [י"ד] שנשאר לו עדיין סעודה לאכול אבל לאחר סעודה שלישיית אין מדיחין וכלי שתייה מדיחין כל היום שכל היום ראוי לשתיה: ל

לא נהגו עמה כן. וכתב בשלטי הגבורים [כ"ה טו, א אות א] דמותר לומר מלא לי כלי זה עד השנתות, ע"ש. ב"ה שנהגין שכותבין פלוני הניח כך וכך מעות ופלוני כך וכך, ולמחר נשנת כשנותן היין לוקח מהט ועושה נקבים כמנין היין שלוקח, אסור, דאסור להסתכל בזהו כתב שכתב צו סכום המעות, כמו שכתוב סימן ש"ו סעיף ב"ב [צ"ב] עמוד מה ד"ה כתב הרא"ש בשם ש"ם הרא"ש כלל כ"ב סימן ז]. ומשמע דאסור גם כן לכתוב בפסקאות סכום מעות ושולוקח היין מניה הפתח נמקום ששם האיש כתוב, דאסור לקרות בפסקאות האלו, דהו שטרי הדיועות, ולכן נהגו ליקח גרעין לסימן או שאר דבר. ונבא ידקה אפשר דמותרין בפסקאות, כמו שכתבתי סימן ש"ו [ס"ק טו], ומכל מקום טוב להחמיר היכא דאפשר בנגרעין, וכן נהגו הקדמונים. ומשמע דאם כתוב שם האיש לנדו מותר לקרות ולעשות נקבים, דלא מקרי שטרי הדיועות אלא שטר שכתוב בו אחיזה עסק. ומכל מקום ל"ע על הרא"ש, דהרי משמע פרק הבהוה [שנת ק"ה, א ורש"י שם ד"ה משום] דאפילו רשימה בעלמא אסור לעשות לסימן, וכן כתב הרמב"ם [שנת] סוף פרק י"א הרושם רשמים בכותל חייב, ואם כן כל שכן דאסור לעשות נקב לסימן. [ועיין סימן [שכ"ה] [שם] [א] [סעיף ה]: ז בשינוי קלות. עיין בעולת שנת [פ"ק ט] ודכרין סתומים: ז ויש אומרים דרמב"ם. צריך עיון, דמשמע דכילי עלמא מודין בזה, כמו שכתוב סימן של"ג סעיף ב', ותלמוד ערוך הוא [שנת קס"ה, א], ומה שכתב הטור [עמוד מ"ה] דלמעט במשוי עדיף מירי שמוליכין דרך מצוי המעורבת דשמיטת כו' וכו' וכו' שכתבתי סימן תק"י סעיף ח' [פ"ק טו]. מיהו צריך [כ"ה טו, א ד"ה המנהל] משמע דכשנותן כדים בקופה הוה כעובדא דמול, ועיין שם [סימן תק"ו] בהג"ה דפסקי כ"ש אומרים, ע"ש: ה מדיחיים. [י"ג] [ואפילו] [י"ג] עשרה כוסות, שאם יטריך בחד שוהה, והוא הדין שמזיעין עשר מטות [רוקח סימן נ"ה]: ז"ל בגון שנשאר. משמע דאם יודע שלא יטריך עוד אסור להדיח, וכמו שכתוב סימן ש"ב סעיף ג' [ו"ק י], וכן כתב מהר"ל [הלכות שבת עמוד ר"ח] שלהאוסרים לשמות בין מנתה למעריב [סימן דלא סעיף ג בהגה] אסור להדיח הכוס: ל

באר היטב

(1) בכבוד. אבל מלשון הטור והשו"ע משמע דאסור להזכיר שם דמים כלל, אפילו בלא סכום והשגחן, מ"א [פ"ק ד]: (2) ב"ה ידוע. פירוש, שאין לו קצנה ומחוסר פסיקה, או אסור לומר תן לי בפשוט או בשנים, אפילו נוטל מה שנותן לו דלא אפשר לומר שאין כוונתו אלא לומר מה שצריך, שהרי אין יודע מה יתן לו. וכתב דרכי משה, ונראה לי דהוא הדין לענין מדה לא אסור להזכיר שם מדה אלא בדבר שאין מדתו ידוע, אבל בדבר שמתו ידוע רק שמודיע לחטוי כמה צריך שרי, עכ"ל. פירוש, דוקא כשאומר דרך משל תן לי מדה אגוזים או דבר שאין רגילין למדוד, דלא אינו יודע כמה מחזיק המדה ואינו יודע אם יהיה צריך יותר או לאו, ואם כן אין כוונתו לומר כמה הוא צריך. אבל בשקר וכיוצא בו כוונתו להודיע כמה הוא צריך וש"י [והיתר המוכר ללוקח. והיתר המוכר עיין סעיף א' [בהגה וס"ק ב]. וצריך עיון למה לא נהגו עמה כן. וכתב בשלטי גבורים דמותר לומר מלא לי כלי זה עד השנתות, ע"ש. ב"ה שנהגין שכותבין פלוני הניח כך וכך מעות ופלוני כך וכך, ולמחר נשנת כשנותן היין לוקח מהט ועושה נקבים כמנין היין שלוקח, אסור, דאסור להסתכל בזהו כתב שכתב צו סכום המעות, כמו שכתוב סימן ש"ו סעיף ב"ב [צ"ב] עמוד מה ד"ה כתב הרא"ש בשם ש"ם הרא"ש כלל כ"ב סימן ז]. ומשמע דאסור גם כן לכתוב בפסקאות סכום מעות ושולוקח היין מניה הפתח נמקום ששם האיש כתוב, דאסור לקרות בפסקאות האלו, דהו שטרי הדיועות, ולכן נהגו ליקח גרעין לסימן או שאר דבר. ונבא ידקה אפשר דמותרין בפסקאות, כמו שכתבתי סימן ש"ו [ס"ק טו], ומכל מקום טוב להחמיר היכא דאפשר בנגרעין, וכן נהגו הקדמונים. ומשמע דאם כתוב שם האיש לנדו מותר לקרות ולעשות נקבים, דלא מקרי שטרי הדיועות אלא שטר שכתוב בו אחיזה עסק. ומכל מקום ל"ע על הרא"ש, דהרי משמע פרק הבהוה [שנת ק"ה, א ורש"י שם ד"ה משום] דאפילו רשימה בעלמא אסור לעשות לסימן, וכן כתב הרמב"ם [שנת] סוף פרק י"א הרושם רשמים בכותל חייב, ואם כן כל שכן דאסור לעשות נקב לסימן. [ועיין סימן [שכ"ה] [שם] [א] [סעיף ה]: ז בשינוי קלות. עיין בעולת שנת [פ"ק ט] ודכרין סתומים: ז ויש אומרים דרמב"ם. צריך עיון, דמשמע דכילי עלמא מודין בזה, כמו שכתוב סימן של"ג סעיף ב', ותלמוד ערוך הוא [שנת קס"ה, א], ומה שכתב הטור [עמוד מ"ה] דלמעט במשוי עדיף מירי שמוליכין דרך מצוי המעורבת דשמיטת כו' וכו' וכו' שכתבתי סימן תק"י סעיף ח' [פ"ק טו]. מיהו צריך [כ"ה טו, א ד"ה המנהל] משמע דכשנותן כדים בקופה הוה כעובדא דמול, ועיין שם [סימן תק"ו] בהג"ה דפסקי כ"ש אומרים, ע"ש: ה מדיחיים. [י"ג] [ואפילו] [י"ג] עשרה כוסות, שאם יטריך בחד שוהה, והוא הדין שמזיעין עשר מטות [רוקח סימן נ"ה]: ז"ל בגון שנשאר. משמע דאם יודע שלא יטריך עוד אסור להדיח, וכמו שכתוב סימן ש"ב סעיף ג' [ו"ק י], וכן כתב מהר"ל [הלכות שבת עמוד ר"ח] שלהאוסרים לשמות בין מנתה למעריב [סימן דלא סעיף ג בהגה] אסור להדיח הכוס: ל

[פ"ק ב] שהצריך ומחמיר בדברים אלו, ע"ש. מה שנהגין שכותבין פלוני הניח כך וכך מעות ופלוני כך וכך, ולמחר נשנת כשנותן היין לוקח מהט ועושה נקבים כמנין היין שלוקח אסור, דאסור להסתכל בזהו כתב שכתב צו סכום המעות, כמו שכתוב סימן ש"ו סעיף י"ב, ב"י בשם הרא"ש. ומשמע דאסור גם כן לכתוב בפסקאות סכום מעות ושולוקח היין מניה הפתח נמקום ששם האיש כתוב, דאסור לקרות בפסקאות האלו, דהו שטרי הדיועות, ולכן נהגו ליקח גרעין לסימן או שאר דבר. ונבא ידקה אפשר דמותרין בפסקאות, כמו שכתבתי סימן ש"ו [ס"ק טו], ומכל מקום טוב להחמיר היכא דאפשר בנגרעין, וכן נהגו הקדמונים. ומשמע דאם כתוב שם האיש לנדו מותר לקרות ולעשות נקבים, דלא מקרי שטרי הדיועות אלא שטר שכתוב בו אחיזה עסק. ומכל מקום ל"ע על הרא"ש, דהרי משמע פרק הבהוה [שנת ק"ה, א ורש"י שם ד"ה משום] דאפילו רשימה בעלמא אסור לעשות לסימן, וכן כתב הרמב"ם [שנת] סוף פרק י"א הרושם רשמים בכותל חייב, ואם כן כל שכן דאסור לעשות נקב לסימן. [ועיין סימן [שכ"ה] [שם] [א] [סעיף ה]: ז בשינוי קלות. עיין בעולת שנת [פ"ק ט] ודכרין סתומים: ז ויש אומרים דרמב"ם. צריך עיון, דמשמע דכילי עלמא מודין בזה, כמו שכתוב סימן של"ג סעיף ב', ותלמוד ערוך הוא [שנת קס"ה, א], ומה שכתב הטור [עמוד מ"ה] דלמעט במשוי עדיף מירי שמוליכין דרך מצוי המעורבת דשמיטת כו' וכו' וכו' שכתבתי סימן תק"י סעיף ח' [פ"ק טו]. מיהו צריך [כ"ה טו, א ד"ה המנהל] משמע דכשנותן כדים בקופה הוה כעובדא דמול, ועיין שם [סימן תק"ו] בהג"ה דפסקי כ"ש אומרים, ע"ש: ה מדיחיים. [י"ג] [ואפילו] [י"ג] עשרה כוסות, שאם יטריך בחד שוהה, והוא הדין שמזיעין עשר מטות [רוקח סימן נ"ה]: ז"ל בגון שנשאר. משמע דאם יודע שלא יטריך עוד אסור להדיח, וכמו שכתוב סימן ש"ב סעיף ג' [ו"ק י], וכן כתב מהר"ל [הלכות שבת עמוד ר"ח] שלהאוסרים לשמות בין מנתה למעריב [סימן דלא סעיף ג בהגה] אסור להדיח הכוס: ל

מצדו כ"כ צמח
בזכור משה ב"ה, סוף ג' ב"ה
מגן ירושלמי

3

Moellin, Jacob ben Moses

ספר

מהרי"ל

מנהגים

של רבינו יעקב מוליץ זצ"ל

יוצא לאור ע"פ דפוסים ישנים וכתבי יד
בצירוף ציונים ומקורות, הארות והערות
שינויי נוסחאות ומפתחות

על ידי

שלמה י. שפיצר

מפעל תורת חכמי אשכנז
מכון ירושלים • תשמ"ט

[כו] כשרקק מהרי"ל סג"ל בשבת על הקרקע ורצה למוחקו משום מיאוס, לא היה משפסף ברגל ממקום למקום לימחק כמו שעשה בחול, רק הציג רגלו על הרוק והגביהו בלי שום שפשוף². והיה מקנה את מנעליו מטינופת באותו ברזל העשוי לפני בהכ"נ³ לקנה בוי מרם נכנסים, כמו שהיה רגיל בחול⁴.

אמר מהרי"ל סג"ל שכתוב בספר א"ז⁵ והרוק בשבת בתוך הרוח והרוח מפזר את הרוק חייב משום זורה⁶.

[כז] מהרי"ל ש"י היה אוסר בשבת לשטוף בלי זכוכית עם שיכולת שועל להצהירו⁷. ואמר מהרי"ל פעם ראה רבו מהר"ש אחר סעודה שלישית בשבת בימות החמה חזר שטף צנצנת שליו, וא"ל מהרי"ל סג"ל והלא איתא פ' כל כתבי קערות שאכל בהן בערבית מדיחין לשחר בשחר מדיחין למנחה ותו לא, אבל צלוחיות וכוסות מדיחין והולך כל היום דאין קבע לשתייה. ועכשיו נלך לבה"כ וברור לך שלא תשתה בו היום עוד, והיכי מותר בהדחה⁸. ונענע לו ראש והיה מודה לדבריו, ואמר⁹ לא נתכוונתי לשתייה עוד רק להצהירו משיור היין שלא יושחר ונכון להחמיר¹⁰.

שינויי נוסחאות

- [כו] א. בית הכנסת (1). ב. אלל פתח בית הכנסת (1). ג. המנעלים מטינוף (1-6). ד. הוספה וכ"כ רמנו ברוך מ"כ כמ"ט טיט טע"ג רגלו לא יקנחו נכחמל ואכניס שמוסיף אלל נקודה (1).
- [כז] א. מהרי"ל (3). ב. להיות ללול (1). ג. ללמלמו (שכט). ד. הוספה: נמים שלנין זו היין (3, 4, 9). ז. ר' (2). ח. 4, שכט (4). ה. הוספה: שכמתי... ושגימי (3, שכט 9, 4). ו. ישר כמך הדין עמך ושגימי (1). ז. כדנרין (3, 9, 4).

- [כו] 1. כתב המג"א סי' שטז ס"ק כה דהאידיא דליכא דקפיד ברוק יזהר שלא ישפסף אפי' מעט, וזו כוונת המהרי"ל. אולם הא"ר שם ס"ק לו כתב דבמהרי"ל גופא כתוב שרצה למוחקו משום מיאוס. אלא איירי המהרי"ל שלא היה בדרך הילוכו, אבל בדרך הילוכו מותר גם מעט לשפסף. וכ"כ המשנ"ב שם ס"ק נא.
- 2. כ"כ בשם רבינו כהגהמ"נ שבת אורח לט, הביאו המג"א סי' שטז ס"ק כד ובשכנה"ג סי' שמ אות ד. וכתב בשכנה"ג דרבינו איירי בקרקע מרוצף דאין בו משום אשוויי גומות, דאלי"כ חיפוק ליה משום אשוויי גומות. וכתב הא"ר סי' שטז ס"ק לו דלא דק דקמ"ל אף דמאוס לא התירו, ואף באין דרך הילוכו מ"מ יש חידוש יותר מאי שיפשוף בלא מאיס.
- 3. כ"כ בשם רבינו המג"א סי' שב ס"ק יז. והוסיף דנ"ל דהיה עבה ורחב בראשו ולא היה לו חוד, דאם הוא חד בראשו דמי לסכין. וביד אפרים כתב דדוקא לגרר אסור, אבל המהרי"ל קנה בנחת שלא יבא מלוכלך כרפש וטיט לביהכ"ס. ובקרבן נתנאל פ"כ דשבת סי' יג אות כ כתב דהמהרי"ל היה מקנה השוליים של המנעל והטיט לח דשרי לכל הרעות.
- ובמשנ"ב שם ס"ק לח כתב כדעת המג"א. וכ"ה את דברי רבינו כמקור חיים שם ובסי' שטז סי' א, עיי"ש.
- 4. סי' רנד בד"ה אמר רבא.
- 5. ח"ב סי' נט.
- 6. כ"כ בשם רבינו הד"מ סי' שיט ופסק כן ברמ"א שם סעיף י"ז. ועיי"ש בכיה"ל מש"כ בשם תשובות רע"א ומספר אלפי מנשה.
- [כז] 1. סי' קפג.
- 2. כ"כ המג"א כסי' שכג ס"ק טו ובשכנה"ג בהגהות הטור אות ג בשם רבינו, אולם הקשה מדוע אסור. והירץ דאפשר דס"ל דדוקא להדיח שרי אבל להצהיר אסור. ובחמד משה כתב דהמהרי"ל איירי שלא לצורך היום ואפי' בהדחה בעלמא אסור, ראה משנ"ב שם ס"ק לח ושעה"צ שם, ובמקור חיים.
- 3. שבת קיח, א.
- 4. וכן נפסק בשו"ע סי' שכג סעיף ו.
- 5. כ"כ המג"א והא"ר שם ס"ק ט' בשם רבינו. ועיי' במקור חיים שם דיוקו מדברי רבינו.
- 6. כ"כ בשם רבינו בשכנה"ג סי' שכג בהגהות על הטור אות כ. וראה במהר"ש עמ' 196 סי' כב.

[כח] מהרי"ל כ שהו" בשעת : בכה"ג גם כשא אמר מהרי"ל אשר לו, מותר שלנו אינן רשן אדם בהול על ארנקי מלא מי למלמלו ולישא אשרייה הג. תסור מן התור שאלו מקו מונחין עליו מ הוי פסיק ריז מונחין בה"מ

[כח] א. נמקלת ה. המקשיב לכוף ילדו

- [כח] 1. מדברי רנ סי"ק מה דרק לישא יד אבל לשאת אותן כתב דמדברי המהר" מעותיו אפי' מחוץ אם א"א בענין אחר ובמקור חיים שם.
- 2. כתב המג"א סי' בא אדם לגוללו אלא רק בתוך התחום. רבינו להלן את דבו על רבו) שכתב ש מחוץ לתחום, ש"נ הזעם.
- 3. ראה בנידון זה ובאגור סי' תרכב. אות י, וכב"ח שם ברמ"א שם סעיף לו סי' נט.
- 5. סוף סי' קמו.
- 6. מדברי מהר"ש

6

ספר שבלי הלקט השלם

כולל פסקי דינים והלכות, גם תרושים מגאונים קדמונים,
ופירושים על מאמרי חז"ל (גם פירושים על תפלות השנה
והגדה של פסח, וטעמי כל המנהגים ויסודם ומקורם)
חברו

רבינו צדקיה ב"ר אברהם הרופא ז"ל
בתחלת המאה הראשונה לאלף השני
היה טמון וצפון בכתב יד עד כה, הוצאתו לאור
בפעם ראשונה, ע"פ כתב יד ישן נושן, עם תקונים
עפ"י השוואה עם כתב יד שני, ועם הקדמה בראשו
אני

שלמה באבער

מלבוב

(נוסח השער מרפוס וילנא תרמז)

ספר

שבלי הלקט הקצר

נדפס בוונצואה שנת ש"ו

נדפס מחדש במהדורה מפוארת באותיות מאירות עלנים
בתוספת אלפי מראי מקומות והפניות
הערות ופענוח המקורות

יצא לאור על ידי מכון אהרן
בעיר ירושלים תשמ"ב

7

ופורשין עליהן, זה זוקף מטתו ונשמט והולך לו וזה זוקף מטתו ונשמט והולך לו, ונמצאת מחיצה עשויה מאיליה. ואם אין שם לעשות מחיצה מניח עליו ככר או תינוק ומטלטלין אותו, דאמר מר לא אמרו ככר או תינוק אלא למת' בלבד (שם מג:).

מחשיבין על התחום לפקוח על עסקי כלה ועל עסקי המת בשבת, ואומר לו אם לא מצאת במקום פלוני הבא ממקום פלוני, לא מצאת כמנה הבא במאתים. ר' יוסי ב"ר יהודה אומר, ובלבד שלא יזכור לו שום סכום מקח, פירוש דוקא מחשיבין להביא בחול, אבל להביא בשבת אסור, ואפילו על ידי נכרי. ובהדיא שנינו ואם בשביל ישראל לא יקבר בו עולמית, והוא הדין לארון ותכריכין. ומסתברא²¹⁰ אם היה המת מוטל בכזיון ברשות הרבים או במקום מפולח, שמוחו להוליכו על ידי גויים, ואם היה בכרמלית אפילו על ידי ישראל משום כבוד הבריות.

כמו שיש בו להחליף. וזה ששנינו מקפלין את הכלים, אמרי דבי ר' ינאי לא שנו אלא בחדשים אבל בישנים לא, וחדשים נמי לא אמרן אלא בלבנים אבל בצבועים לא, ולבנים נמי לא אמרן אלא שאין לו להחליף אבל יש לו להחליף לא. ומציעין את המטות מלילי שבת לשבת. אבל לא משבת למוצאי שבת. תניא (שם מח.) אין גותנין את המוכין בתוך הכר או לתוך הכסת ביום טוב ואין צריך לומר בשבת, נשרו מחזירין אותן בשבת ואין צריך לומר ביום טוב. L

שבולת קב

ובל דבר שיש עליו תורת כלי ראוי לטלטלו בשבת בכל ענין, אך שיהא מלאכתו להיתר²¹². כדתנן (שבת קכב:). כל הכלים ניטלין בין לצורך בין שלא לצורך, מאי לצורך ומאי שלא לצורך, אמר רבא הכי קאמר דבר שמלאכתו להיתר נוטל בין לצורך גופו בין לצורך מקומו, ושלא לצורך נמי אפילו מחמה לצל מותר. ודבר שמלאכתו לאיסור, לצורך גופו ולצורך מקומו מותר, מחמה לצל אסור, ושלא יגנב כמחמה לצל דמי.

כתב בעל היראים ז"ל (סי' רע"ד) אם עשה אדם דבר היתר בסיס לדבר איסור על דעת להיות האיסור שם עליו כל השבת, אפילו אם נפל האיסור מעל ההיתר אסור לטלטל את ההיתר, כדתנן בפרק הנוטל (שם קמב:). נוטל האבן שעל פי החביות מטה על צדה והיא נופלת, ותנן מעות שעל הכר מנער את הכר והן נופלות. ואמר רב חיאי בר אשי, לא שנו אלא

שבולת קיט

אתנן התם (שבת קיג.) מקפלין את הכלים אפילו ארבעה וחמשה פעמים כדי ללובשן בו ביום, והוא שאין לו להחליף. של בית רבן גמליאל לא היו מקפלין כלים לבנים מפני שהיה להם להחליף. יש מדקדקין²¹¹ שיש להוכיח מכאן שאין מקפלין הטליתות בשבת כיון שאין בדעתו להתעטף בו עוד בו ביום, ואע"פ שמצות ציצית כל היום והיה יכול להתעטף בו, כיון שלא נהג בכך ואין בדעתו להתעטף הוי ליה

דיו קיפול כלים ובגדים בשבת והצעות החסות

210. עי' מרדכי שבת סי' שי"ג.

211. עי' ראבי"ה סי' רמ"ה, מרדכי סי' שפ"ח, וכלבו סי' לא. ועי' מג"א סי' ש"ב סק"ו.

212. בנוסח זה משמע דכלי שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ומקומו אינו התרת דבר טלטול כלי האסור בטלטול, אלא הוא הופכו להיות ככלי שמלאכתו להיתר דמותר מעיקרא לטלטלו. ראה בביאור הגר"א יו"ד סי' רס"ו דמשמע כן. ועי' בשו"ע סי' רס"ו ובמג"א סק"ז ובגר"א שם דחלקו לענין כלי שמלאכתו לאיסור שהוא בידו אם יכול לטלטלו לכל מקום, ותלוי בהנ"ל.

בשוכח, א ואמר רבה אלא לצור ועודן עליו על דעת ל כדתנן בפ צמר ואין הכסות וה הניחן שם פסק כמא' במניח נעי בידו, וכן הדלתות נ

מצאתי

על כלכלו לסלק הכי יהודה זצ" הדקל מבע בשבת לה כך חתכו ו

נר שהדי אחא

בכולה שב ניהו נר יש שבת לבר שהדליקו ו התורה כוי וסימנך חז מתלתא א מחמת חס

213. עי' ב 214. הובא 215. עי' ב

8

Alexander Surlin, ha-kohav
בעה"י

זה השער לה' צדיקים יבואו בו

ספר האגודה

בהשואה ע"פ כת"י

שהי' טמון בספריית אוקספורד

ובהוספות

הנהרות וביאורים

כולל מראה מקומות ופירושים לדברי רבינו

חלק ראשון מסדר מועד

על מסכתות

שבת, מגילה, תענית, יומא, ביצה

פעיה"ק ירושלם תובב"א

שבת תשכ"ו שנת השמיטה

ולא ישוף אדם סם בשיניו בזמן שמתכוין לרפואה. ואם מפני ריח הפה מותר עיין בספר אלפסי כג).

קכה. סך שמן פירש"י בתוס' פרק רבי אליעזר דמילה כד) אמר אביי שמע מינה כתייתן מסו ואסור ליתן בגד פשתן או גמי על גבי מכה כה).

אין לועסין משתיקי משום רפואה ואי משום ריח הפה מותר. ומכאן פסק רבי שמחה דמותר לאכול בשבת שרשים מתוקים.

ולגמזע ביצה חיה בשבת כדי להנעים הקול ולא לרפואה כו).

מליק פרק שמונה שרצים

קכט. ואלו קשרים. קושרת אשה מפתחי חלוקה וחומי סבכה א) וקושר אדם רצועות מנעלו המחזברים בו, וטוב לעונבם דהלכה כרבנן דעניבה מותרת בספר התרומה ב).

חבל שבראש הבהמה קושרים באכוס ושכאכוס קושרין בבהמה ולא יביא חבל ויקשור ראש אחד בבהמה וראש האחד באכוס ג).

קל. התיר רצועות מנעל בדרבנן יש מפרשים אין חולצין מנעליהם כי אם בליל שבת הילכך פטור אבל אסור ולפי זה אסור לקשור שני ראשי אבנט אלא יש לעשות בוקלא בראש ד). ויש מפרשים בדרבנן אין מהדיקין בדוחק וחולצין אותו קשורין לעולם ה).

74 קלא. מציעין את המטות מלילי שבת לשבת ו יותר טוב להציעו מערב שבת ז)

הגהות וביאורים

ביוה"כ אפי' בזה"ו. כג) הרי"ף בשמעתין מביא תוספתא אין לועסין מוסתכין בשבת אימתי בזמן שמתכוין לרפואה אם מפני ריח הפה הרי זה מותר לא יסול אדם סם יבש בשיניו אימתי בזמן שמתכוין לרפואה אם מפני ריח הפה הרי זה מותר, כד) לקמן דף קל"ד ע"ב בתוס' ד"ה ואין מונעין חמין ושמן פירשו שם בתוס' סך הוא את השמן והיינו אפי' ע"ג מכה. כה) בשו"ע סי' שכ"ח סעי' כ"ג נותנים ספוג וחתכות בגדים יבשים וחדשים שאינן לרפואה, אבל לא ישנים שהם מרפאים, אבל אם היו כבר על המכה אפי' ישנים שרי. כו) וכן הלכה בשו"ע שם סעי' לה. א) משנה ריש הפרק. ב) וכן פסק הלכה בשו"ע סי' שיו. ג) גמרא קי"ג ע"א. ד) המדובר הוא באבנט של מכנסיים שמחליפין אותו משבת לשבת והאבנט כשהוא נקשר הוא נשאר קשור עד שמחליפין המכנסיים. כל זה הבנתי מדברי הטור או"ח סי' ש"ז ובבית יוסף ובב"ח שם. ואח"כ מצאתי בספר הראב"י בסימן רמ"ד בענין המנעולים וזה לשונו ומינה שמעין שחגור של מכנסיים המתקיים כן שבוע או שבועיים שאין להתירו ולקושרו בשבת עכ"ל. ה) זהו שיטת הרא"ם הובא במרוכזי כאן ובבית יוסף שם. ז) משנה דף קי"ג ע"א. ז) לפענ"ד אין שום חשש של פקפוק מחילול שבת בזה שמציע המטות מלילי שבת לשבת, ונראה לי לומר שהכונה הוא מטעם כבוד שבת שיהיו המטות מוצעות מע"ש וכמו שאמרו בגמרא דף קי"ט ע"ב תניא רבי יוסי ברבי יהודה אומר שני מלאכי השרת מליין לו לאדם בע"ש מבית הכנסת לביתו וכי' וכשבא לביתו ומצא נר דלוק ושולחן ערוך ומסתו מוצעת מלאך

וילה
זהו
זוין
לל
ינו
וכן
זרי
פני
לה
אין
לה
בי
כ.
חא
כת
חא
תי
כא
כל
יבי
בר
יום
גם
כ"י
לה

אבל לא יציעם משבת למוצאי שבת ח. L

7 ולא אמרן אלא שאין לו להחליף ט) כתב רא"ם טליתות שלנו שהן לבנים ואין צריכים בו ביום ל"ש חדשים ל"ש ישנים אסור לקפולם אפי' באדם אחד, והני מילי בסדר קיפולו הראשון אבל שלא בקיפולו הראשון נראה דמותר ואפי' בשני אדם י.

יש לו להחליף בגדים בשבת יחליף יא. L

קלב. ואפילו במסכת כלה יב) מכאן משמע דפרנס צריך להיות בקי בתורה.

כדיבורך של חול יג) משמע לפירוש התוספות יד) שאין להרבות דברי הבאי בשבת וכן משמע בירושלמי מאימיה דרבי טרפון טו) שלא יהא הילוכך בשבת כהילוכך בחול דלא לפסע פסיעה גסה טז).

אבל הנערים השוחקים יחד בשבת שרי שמתענגים בריצותם וכן פירש בספר המצות יז) ולבית המדרש ולבית הכנסת מצוה לרוץ ואפי' בשבת כדאיתא פרק קמא דברכות יז) קניבת ירק יח) מזה נהגו לשחוק באגוזים ביוה"כ טז)

קלג. ליתקע.

עבור זה נהגו לתקוע במוצאי יוה"כ פ) ליעבר במיא דילמא מיתווסן מאניה כא)

ופרק המביא אסר לפרוש בגד על גיגית דילמא מיטמיש במיא כב).

וגבי נידה מערמת וטובל בבגדי' לא גזרינן שמא יסחוט כיון דצורך מצוה ולא

הגהות וכיאוורים

טוב אומר יהי רצון שחאה לשבת אחרת כך והובא לקמן בדברי רבינו סימן קמ"ד וכן בטור וא"ח ובשו"ע סי' רס"ב יסדר שולחנו ויציע המטות ויתקן כל עניני הבית כדי שימצאו ערוך ומסודר כבואו מביה"כ.

ח) במשנה שם.

ט) בגמרא שם ק"ג ע"א.

י) כן הוא בשו"ע סי' ש"ב סעי' ג.

יא) בגמרא שם ואם אין לו להחליף ישלשל בבגדיו פירש"י שם כלפי מטה שיראו ארוכים וכו' וכבוד שבת הוא.

יב) גמרא דף קי"ז ע"א.

יג) גמרא קי"ג ע"ב.

יד) תוס' שם ד"ה שלא יהא דיבורך של שבת כדיבורך של חול.

טו) ובתוס' שם כדאמר בויקרא רבה (פ' ל"ד) רשב"י הוה ליה אימיה סבתא דהות משתעיא סגיא אמר להם אימא שבתא הו, ובספר הראב"ה סי' שני"ט הגירסה אימיה דרב הונא.

טז) גמרא שם וכו' בחול מי הותרה וכו' פסיעה גסה נוטלת, אחד מת"ק ממאור עיניו ועיי"ש במהרש"א דאשמעינן דשבת איסורה נמי איכא.

יז) וכן הוא בשו"ע סי' ש"א סעי' ב.

יזא) גמרא ברכות דף ר' ע"ב. יח) גמרא קי"ד ע"ב מותר בקנבת ירק ביהכ"ם מן המנחה ולמעלה. יט) בשו"ע הלכות יוה"כ פ' מביא הרמ"א בסימן הרי"א בשם רבינו. ונהגו שהתינוקות משחקים באגוזים ובעטרת זקנים שם בשם רבינו ירוחם תינוקות משחקין באגוזים אבל לא גדולים, ואין למחות בידם ובמג"א שם סעי' ג' ודוקא על השולחן ובמחצית השקל שם אבל ע"ג קרקע אסור עכ"ל. אמר הכותב נראה מכאן שאם תינוקות קטנים משחקין באגוזים ע"ג קרקע צריכים למחות בידם, וכ"ש שאם ח"ו תינוקות קטנים משחקין בכדור רגל בשבת צריכים למחות בידן, וכבר הארכתי בתשובה ע"ז.

כ) תוס' סוף פרק ואלו קשרים אומר ר"י מה שתוקעין במוצאי יוה"כ אינו אלא להודיע שהוא לילה ויאכילו את בניהם שהתענו, וגם להכין סעודת מוצאי יום הכיפורים שהיא כעין יום טוב.

כא) בגמרא קי"ג ע"ב לא לעבור במים שלא לבוא לידי סחיטה.

כב) מסכת ביצה דף ל' ע"א.

אמרינן שריתו זו במפה ור"ת התיר עוד הביאו ר' ממיץ תירץ בענין קלד. ומנהג טוב כע קודם ניגוב אבל ו יש לדחות דהתם ו ואדרבה צריכין לנ אמר רב ל"ש וכ"ש בנביאים והי

קלה. כל כתבי ה

תפלין בארנקי מל אפי' לחצר שאינו ובירושלמי משמע כרב הונא דאמר ו ותפלות אבל אנו מתוך שהוא בהול בשבת לחצר המעו קלל. שהספרים נכו

כג) המרדכי בשמעתי כד) עד כאן במרדכי. כה) תיבה זו יתירה. יא) מימרא זו בפרי ובודאי ע"פ טעות הדפוס א) משנה שם. ב) — או תפיסה — ג' ודברי רבינו כאן בוד שבשמעתין סי' שצה ו שיכול אדם להשים מז או תפלין בתוך ארנקי אם יש דליקה יציל ה הראוי להציל תפלין, ז עכ"ל. ורבינו שדרכו י ואם תפול דליקה מסי שאינה מעורבת.

ע"ה [ע"ה]:
הרמב"ם בספר
[משנה הלכה יח]:
לפירושו נתמרח
[סג]:
והוא [מגן דוד] שם ק"ג
[ע"ה]:
אין שם [רמז ספג].
אז כ"ו [עמוד רט]
ע"ה חסד כל
א. לא. א. טעם
א. שכתבו היסוד:
[זהו] שם קמ"א
וכתב קמא
ש שבת הנושאת
כ משנה ה' [ח]:

ה והוא שיקפיד על ידיו. פירוש, שמסיר כוונה כדי ליפות
הבגד אסור [כ"ו] עמוד רמ"ד הנוטל). וקממים הנשארים מהאריגה
דין כיבלת [עמוד רמ"ה], ובספר הזכרונות [סג], מלאכה מכה
בפטיס] כחז אפילו אינו מקפיד אסור. ישנן לו זרע פשתן או תבשיל
על כותמו, מותר לקלוט הלוטות
גדולות סימן [פרק כג עמוד קמ].
הנוטל סלל שעוין החייטים
י"ט שקורין אינדאטיו"ר, שגם הוא
הוא גמר מלאכה, יש להסתפק אי
חייב, ולכן מוכר [י"ט] להחמיר [אין]
[לא] קפיד עליהו, עכ"ל שלטי
גזורים פרק א' [שנה לא, ב' א"ח ד'
[כנסת הגדולה סימן ש"ט הגה"ט]:
לשם [עמוד כ"ז ב' א"ח ד'
הוא חסר אחד מאלו התנאים אסור [אין] ויש מי שאומר דלקפלו שלא בסדר קיפולו
הראשון מותר בכל ענין ונראה דבריו: L

ה' מכתב י"י (הוא כלי שכושין בו גזרים אחר הכניסה והם שני לוחות זה על זה והגדים
נימס) של בעל הבית מתירין אותו [אין] לישול ממנו בגדים לצורך השבת [אין] ושל
אומן [ס"ג] אסור מפני שהוא תחוב בחזקה והתרתו דומה לשתירה:

שב (א) מישום מכה בפטיש. כל גמר מלאכה נקרא מכה
בפטיס: (ב) והוא שיקפיד על ידיו. פירוש, שאינו
רוצה לנצחו וזולת זה, ועל כן מסיר כוונה את היבלת. אבל אם
הסיר דרך עסק, פירוש, שהיה לנצחו אף בלא זה, ואינו מסיר
כוונת מיקון הכגד לאלא מתעסק
בעלמא, פטור. ולפי זה הוא הך
[ולא יקפיד] [והוא שיקפיד] א'
שהוא לשון רמב"ם [שנה א' יח]
פירושו כמו והוא שמקפיד שנסעף
א', שהוא לשון העור [עמוד רמ"ה].
וכתב חילק ככ"ו [סג] ד"ה ומה ד"ה
הנוטל בנימס:

ג"ה דרכ"א
אור עמוד רנו:

זרת וקנים

יש מי שאומר כ"ו
היר איירוק שטיין
למתי' ללח ע"ה עמוד
[מקור] דטליתות
שיי לקפלו ביום
נר"ב שבת כשעשה
זבשילין, וכל שכן
של מנעד, ודוקא
שהם קשים ואין
צורך להם, אבל לא
שמטהרים לקמוט
! חילוק הוא להם
ז"ל ע"ה ד"ה י"א.
הטור ד"ה מקפלו:

היום ויכול להתעטף בו, מכל מקום כיון שאין בדעמו להתעטף
בזרע, אלא ע"ה שם ש"מ הנה"ט):
לשלם הלוטות, אע"פ שמלות לזית
כל היום ויכול להתעטף בו, מכל
מקום כיון שאין בדעמו להתעטף
בו, הוא כמי שיש לו להחליף [שבלי
הלפט סימן ק"ט]. אין מליעין
(משנה שנת ק"ג, א' הרמב"ם שנת פרק כ"ג הלכה ז'), ועין סוף סימן תרכ"ו וסימן ש"ג סעיף א'. ונראה לי
דמטה העומדת בסדר שדר שס, ואיכא בזוין ודבר מגונה שיעמוד כך, מותר להניעו, ללנודך שנת הוא, עין ריש סימן רפ"ט. ובספר
באר שבע [קונטרס באר מים חיים סימן ה'] משמע דאף זה אסור, ולי נראה כמו שכתבתי. ומליעין המטות מלילי שנת לשבת, ומכל מקום
טוב יותר להניעו מערב שנת (אגודה שנת סימן קל"ה): L ז' ויש' אומן. ואפילו היה מותר מערב שנת, אסור לשמוט כליו, גזירה שמא
יבא להחירו. והרמב"ם [שנה ט, יג] פירש משום שהוא מוקף מחמת מים חסרון כים ואסור לעלנו (מגיד משנה ע"ה):
נר"ב ר"הם דההר"ק"ש
ע"ה: ודוקא בארם י"ה: א"ה:

ה' (א) שיקפיד על ידיו. פירוש, שמסיר כוונה כדי ליפות הכגד, כ"ו. וקממים
הנשארים מהאריגה דין כיבלת. טור. ובספר הזכרונות כחז אפילו אינו מקפיד
פטור אבל אסור. ישנן לו זרע פשתן או תבשיל על כותמו, מותר לקלוט הלוטות
גדולות, מ"א [ס"ח ה'] (א) ב"י. ולכן אסור לקלוט הלוטות, הוסיפת שבת
דף קי"ג [ע"ה] ד"ה מקפלים, ודלא ככל בו"א. אע"פ שמלות לזית כל
אין מליעין המטות משנת למולא שנת, משנה רמב"ם,
[מ"א ס"ח ו']. וכנת המ"א [שס] ונראה לי דמטה העומדת בסדר שדר שס, ואיכא בזוין ודבר מגונה שיעמוד כך, מותר להניעו, ללנודך שנת הוא, ובספר
שבע משמע דאף זה אסור, ועין לעיל סימן רפ"ט סעיף א' מה שכתבתי שם [ס"ח א']. ומליעין המטות מלילי שנת לשבת, ומכל מקום טוב יותר להניעו
מערב שנת, אגודה, [מ"א סס]: (ד) ויש' אומן. ואפילו היה מותר מערב שנת, אסור לשמוט כלים, גזירה שמא יבא להחירו. והרמב"ם פירש משום שהוא
מוקף מחמת חסרון כים ואסור לעלנו, [מ"א ס"ח ו']:

זית והערת

ז"ה הוא הנושא לשון
"כונות", וי"ה
שתי נושאות
ש' מהדורת פתקל
צטרין, וכן הוא
דברי המחבר
ז"ה... הסכים:
ממהדורת
ז' ש"ה, וממהדורת
ש"ל נדפס בלשונות
ודלה גם ערך להם
באין:
ז"ה עמוד רמ"ד
י"ה:
אין נראה דמטה פתקל
ז"ה דגול מריבה,
שחליט השקל, לנשוי
מקור מים וכדו
ה' וידן א' אפי"ה:
ה' ממהדורת
רמב"ם ש"ה:
ז"ה כוונתו ללכל כי
לא [לא, א'] דעכשו
לקפל כל הכלים ע"ה
הע"ה:
ז"ה דלא תפליג תנא
ז"ה היה מותר מערב
ללא היה מותר,
ופליג רבי יהודה:
ד"ה משנה ע"ה לא

היום ויכול להתעטף בו, מכל מקום כיון שאין בדעמו להתעטף בו, מכל מקום כיון שאין בדעמו להתעטף
בזרע, אלא ע"ה שם ש"מ הנה"ט):
לשלם הלוטות, אע"פ שמלות לזית
כל היום ויכול להתעטף בו, מכל
מקום כיון שאין בדעמו להתעטף
בו, הוא כמי שיש לו להחליף [שבלי
הלפט סימן ק"ט]. אין מליעין

ז' (א) ב"י. ועין באר היטב, ועין במהדורות רמב"ם [א"ח ב'] דאף אם חסר
הבטות בין שני בתים ובאים בבית שאוכלים בו לביה שישבבים בו,
שרי להציע בחדר (שאוכלים) [שעוברין] בו לכבוד שבת, אבל אם [אין] דרכם
לעבור שם, לא:

באר היטב
ה' (א) שיקפיד על ידיו. פירוש, שמסיר כוונה כדי ליפות הכגד, כ"ו. וקממים
הנשארים מהאריגה דין כיבלת. טור. ובספר הזכרונות כחז אפילו אינו מקפיד
פטור אבל אסור. ישנן לו זרע פשתן או תבשיל על כותמו, מותר לקלוט הלוטות
גדולות, מ"א [ס"ח ה'] (א) ב"י. ולכן אסור לקלוט הלוטות, הוסיפת שבת
דף קי"ג [ע"ה] ד"ה מקפלים, ודלא ככל בו"א. אע"פ שמלות לזית כל
אין מליעין המטות משנת למולא שנת, משנה רמב"ם,
[מ"א ס"ח ו']. וכנת המ"א [שס] ונראה לי דמטה העומדת בסדר שדר שס, ואיכא בזוין ודבר מגונה שיעמוד כך, מותר להניעו, ללנודך שנת הוא, ובספר
שבע משמע דאף זה אסור, ועין לעיל סימן רפ"ט סעיף א' מה שכתבתי שם [ס"ח א']. ומליעין המטות מלילי שנת לשבת, ומכל מקום טוב יותר להניעו
מערב שנת, אגודה, [מ"א סס]: (ד) ויש' אומן. ואפילו היה מותר מערב שנת, אסור לשמוט כלים, גזירה שמא יבא להחירו. והרמב"ם פירש משום שהוא
מוקף מחמת חסרון כים ואסור לעלנו, [מ"א ס"ח ו']:

ב"הר"ג
[י' בס"ח ב'] וי"ה כ"ו ג' כ"ו. כל זה לשון הרמב"ם [שס א']. ומשמע מדבריו
שגם כן בדין הראשון דסעיף א' מפרש דקפיד כל שאינו דרך עסק, ועין כ"ו
[עמוד רמ"ד וכתב] ובס"ח משנה [שס ד"ה הנעזר] שמסתפק בו, ומכל מקום
דוקא לפירוש שכתב רמב"ם [שס] המנעד כ"ו כדי נאותה ולחסור הצמר הלבן
הנחלה בה כדרך שהאומן עושה, ומפרש משום מכה בפטיש, שכתבו בדין
המכה בפטיש, וכמו שכתב הב"י [שס] ובס"ח משנה [שס]. אבל לפירוש רש"י
[שכתב קמ"א א' ד"ה חייב חטאת] והוספת [שס ד"ה הנעזר] שבפירוש משום כביסות,
אין ענין דסעיף א' לכאן, ולא איירי הרמב"ם בטל, ועין מגיד משנה [שס]:
[יא] נכ"ה ב' אצ"ד ב"י. רש"י שם [שכתב קמ"א א' ד"ה אפילו], וכן כשכ"ה בגמרא
[שס] דקאמר שאין לו להחליף כ"ו: [יא*] ודוקא. אגמרא שם: [יב] שעידין.
טור [מגיד רמ"ה]. ועין רש"י [שס] ד"ה ישנים, שהחדשים כ"ו. מה שאין כן
בכתבטו, שכתרכין בכיבוס: [יג] יש מי. דכל הני חילוקים על כרחך
השום חילוקן, וכמו שכתב רש"י [שס ד"ה בשני ד"ה צביעין], מה שאין כן בכחאי
גונא: [יד] [כפ"ה י' אפי"ה ב' אצ"ד]. רש"י שם [קמא, א' ד"ה חסרון]. וכתב
אבל לא כובשין שהוא צריך חול, וכן הוא בטור [עמוד יג]: [טז] אסור בשני
ב"י. רש"י [שס ד"ה ושל טובעין] וטור [שס]. ובסק הטור כרבי יהודה במתנות
שם, רק שגורסתו מכ"ו כ"ו. והרמב"ם [שס] וכן [ב] פסק כהנא קמא
דלא יגע בו, וכן בפירושו [למשנה שם ס"ף ב"ה] פסק דאין הלכה כרבי יהודה.
דבר הולבין לשיטתו, דהטור בכל מקום שרבי יהודה אימר דבר חדש שלא
הזכיר ברב"ר תנא קמא פסק כרבי יהודה, כמו בפתיח [סימן רמ"ד עמוד יג] בפרק
קמא דשבת [כ. א. א] וברוב [סימן ט' עמוד יג] בפרק [צ"ח ב'] ס"ה ט"ז
ש' עמוד יג. והרמב"ם פסק שם [כ. ב] וט"ז יג. גם כן כהנא קמא, שבפירוש

ב"הר"ג
[י' בס"ח ב'] וי"ה כ"ו ג' כ"ו. כל זה לשון הרמב"ם [שס א']. ומשמע מדבריו
שגם כן בדין הראשון דסעיף א' מפרש דקפיד כל שאינו דרך עסק, ועין כ"ו
[עמוד רמ"ד וכתב] ובס"ח משנה [שס ד"ה הנעזר] שמסתפק בו, ומכל מקום
דוקא לפירוש שכתב רמב"ם [שס] המנעד כ"ו כדי נאותה ולחסור הצמר הלבן
הנחלה בה כדרך שהאומן עושה, ומפרש משום מכה בפטיש, שכתבו בדין
המכה בפטיש, וכמו שכתב הב"י [שס] ובס"ח משנה [שס]. אבל לפירוש רש"י
[שכתב קמ"א א' ד"ה חייב חטאת] והוספת [שס ד"ה הנעזר] שבפירוש משום כביסות,
אין ענין דסעיף א' לכאן, ולא איירי הרמב"ם בטל, ועין מגיד משנה [שס]:
[יא] נכ"ה ב' אצ"ד ב"י. רש"י שם [שכתב קמ"א א' ד"ה אפילו], וכן כשכ"ה בגמרא
[שס] דקאמר שאין לו להחליף כ"ו: [יא*] ודוקא. אגמרא שם: [יב] שעידין.
טור [מגיד רמ"ה]. ועין רש"י [שס] ד"ה ישנים, שהחדשים כ"ו. מה שאין כן
בכתבטו, שכתרכין בכיבוס: [יג] יש מי. דכל הני חילוקים על כרחך
השום חילוקן, וכמו שכתב רש"י [שס ד"ה בשני ד"ה צביעין], מה שאין כן בכחאי
גונא: [יד] [כפ"ה י' אפי"ה ב' אצ"ד]. רש"י שם [קמא, א' ד"ה חסרון]. וכתב
אבל לא כובשין שהוא צריך חול, וכן הוא בטור [עמוד יג]: [טז] אסור בשני
ב"י. רש"י [שס ד"ה ושל טובעין] וטור [שס]. ובסק הטור כרבי יהודה במתנות
שם, רק שגורסתו מכ"ו כ"ו. והרמב"ם [שס] וכן [ב] פסק כהנא קמא
דלא יגע בו, וכן בפירושו [למשנה שם ס"ף ב"ה] פסק דאין הלכה כרבי יהודה.
דבר הולבין לשיטתו, דהטור בכל מקום שרבי יהודה אימר דבר חדש שלא
הזכיר ברב"ר תנא קמא פסק כרבי יהודה, כמו בפתיח [סימן רמ"ד עמוד יג] בפרק
קמא דשבת [כ. א. א] וברוב [סימן ט' עמוד יג] בפרק [צ"ח ב'] ס"ה ט"ז
ש' עמוד יג. והרמב"ם פסק שם [כ. ב] וט"ז יג. גם כן כהנא קמא, שבפירוש

ב' (א) ויש' אומן. ואפילו היה מותר מערב שנת, אסור לשמוט כלים, גזירה שמא יבא להחירו. והרמב"ם פירש משום שהוא
מוקף מחמת חסרון כים ואסור לעלנו, [מ"א ס"ח ו']:
ז' (א) ב"י. ועין באר היטב, ועין במהדורות רמב"ם [א"ח ב'] דאף אם חסר
הבטות בין שני בתים ובאים בבית שאוכלים בו לביה שישבבים בו,
שרי להציע בחדר (שאוכלים) [שעוברין] בו לכבוד שבת, אבל אם [אין] דרכם
לעבור שם, לא:
היום ויכול להתעטף בו, מכל מקום כיון שאין בדעמו להתעטף בו, מכל מקום כיון שאין בדעמו להתעטף
בזרע, אלא ע"ה שם ש"מ הנה"ט):
לשלם הלוטות, אע"פ שמלות לזית
כל היום ויכול להתעטף בו, מכל
מקום כיון שאין בדעמו להתעטף
בו, הוא כמי שיש לו להחליף [שבלי
הלפט סימן ק"ט]. אין מליעין

הכונות פריזקרא
בזאג אברא אמן זכרון נשאר
אנחנו ינושאר

ספר

באר שבע

והוא תוספות על כל המקומות בש"ס
שלא נמצא בהם תוס' הלא המה ב' מסכתות קטנות
ופרקים הרבה וחידושים בדרבה הלכות עמוקות
במס' הוריות תמיד כריתות סוטה סנהדרין ובמס' חולין
ושאר הרכה סוגיות חמורות בגמרא ודבורי תוס' והפוסקים

ושאלות ותשובות

ולפי שזה הספר כולל שבעה ספרים הנקובים בשמותיהם
בטוב טעם ודעת כנזכר בהקדמת הספר
ע"כ קרא רבינו המחבר שם הספר **באר שבע**

חברו אדונו מורנו ורבינו הגאון הנשר הגדול
מהר"י **יששכר בער איילינבורג** זצ"ל
ר"מ ואב"ד בכל מדינת פרווייאל במדינת איטאליא
תלמידו של בעל הלבושים והסמ"ע
ורבו של בעל גדולי תרומה, ובינה לעתים
כאשר עיניך תחוינה מישרים בפנים הספר

חלק שני

חידושי מסכת חולין - שאלות ותשובות
קונטרס באר מים חיים

נדפס ראשונה בוויניציה (בשנת שע"ד)
בהסכמת הגאונים מהר"ל מפראג ובעל הלבושים וכו'
כאשר נזכרים מעל"ד ונשנה בפפד"מ (בשנת תס"ט)
ואחריו עוד הרבה מהדורות

ועתה נדפס במהדורה חדשה באותיות מאירות עינים עם הערות
פתיחת ר"ת, פיסוק וקישוע, בהוספת מפתחות ומראי מקומות

זכרון אהרן
פניה"ק ירושלים ה'תשס"ד

אע"פ שהוא מבואר, מפני שראיתי זקנים וחסידים מאנשי תורתנו כשהיו במסיבת יין כחופה או זולתה, וירצה אדם לשור שיר ערכי ואפילו יהיה ענין השיר ההוא שבחי הגבורה או הנדיבות והוא מן החלק האהוב, ירחיקו זה בכל צד מן ההרחקה ואין מותר אצלם לשמעו, וכשישורר המשורר פיוט מן הפיוטים העבריים לא ירחיקוהו ולא ירע בעיניהם היות בדברים ההם המוזהר ממנו או הנמאס. וזה סכלות גמורה, שהדבור לא יאסר ויותר באמירתו מצד הלשון שנעשה בו אלא מצד עניינו וכו'. ומסיק שכשהיו שני פיוטים מחלק הדבור האסור ויהיה אחד משני הפיוטים עברי והאחד ערכי או לועזי, יהיה שמיעת העברי והדבור בו יותר נמאס אצל התורה למעלת הלשון שאין צריך שישתמש בו אלא במעלות, עכ"ל¹⁰. ועוד שהרי התוספות כתבו דלא גרע מהא דתניא בפרק שואל כתב שתחת וכו', ולשם בודאי אסור אפילו בלשון הקדש, דויל בתר טעמא שהוא משום דהוי שטרי הדיוטות. ועוד שהרי הרא"ש (פכ"ג פסקא א') כתב ממש כדברי התוספות כמנהגו ומסתמא הכל מרועה אחד ניתנו, ולא נזכר בדבריו לשון לע"ז, וכן בפסקי תוספות (סימן שפ"א) ליתא. הרי כהדיא משמע שלא ירדו לחלק בין לשון לעז ובין לשון הקדש אלא בכל ענין אסור.

על כן נ"ל הא דנקטו התוספות בלע"ז, כבר היה אפשר לומר לרבנותא דאיסורא נקטו בלע"ז וכל שכן אם הם כתובים בלשון הקדש דאסור מפני מעלת הלשון שאין ראוי שישתמש בו אלא במעלות התורה כמו שכתב הרמב"ם דלעיל.

אמנם לפי האמת נראה בעיני שהתוס' דברו בהווה, לפי שבימיהם היו רגילים לכתוב כל ספורי מלחמות בלע"ז ולא בלשון הקודש, לכן נקטו בלע"ז, אבל לא שעלה על דעתם להתיר אם הם כתובים בלשון הקודש, וזה נ"ל ברור.

סימן ה'

זאת ועוד אחרת ראיתי לנשים שהם מציעין את המטות בשחרית בשבת אף שאינן ישנן עליהם בו ביום. עם היות דתנן בפרק אלו קשרים (שבת קיג, א) ומציעין את המטות מלילי שבת לשבת אבל לא משבת למוצאי שבת כו'. הרי קמץ מבואר באר היטב מפי משנה שלמה בלא מחלוקת לאיסור, וכל הפוסקים איש לא נעדר הביאו זאת המשנה בהלכות שלהם זולת הטור והגאון מהר"י קארו ז"ל. ויש לתמוה עליהם למה השמיטו אותה. וטענתם של הנשים באמרם כיון שאין מהפכין הכרים והכסות כלל, רק שפורסין הסדינים והמכסה ומסדרין את המטה בלבד, אין זה דבר שיש בו טורח משבת לחול, וגם אינם עושין כן רק משום כבוד שבת להיות המטה מוצעת יפה.

לכאורה היה נראה לי ללמד זכות על המנהג ולומר היטיבו כל אשר דברו מהא דגרסינן בפרק אע"פ (כתובות סא, א) אמר רב הונא אע"פ שאמרו הכניסה ארבעה יושבת בקתדרא אבל מוזגת לו את הכוס ומצעת לו את המטה וכו'. ופירש רש"י (ד"ה אבל מוזגת) דרב הונא אינו סותר

10. לפנינו בשינויי לשון.

דום
קן
את
לין
הם
וא,
הם
בנו
כל
ם,
אה
רע
תב
הן
יר,
קו
קא
וב
ות
דא
הן
יך
טור
טון
תו
נו,
בר.
ירן
ירן
יא
רק
ים
יך
יך
זה

המשנה דתנן הכניסה לו ג' שפחות אינה מצעת לו המטה וכו', לפי שיש תרי גווני הצעה, והמשנה מיירי בהצעת כרים וכסתות דהוי דבר שיש בו טורח, אבל מצעת לו המטה דרכ הונא. מיירי בהצעת פריסת סדינים ולבדין דמילי דחיבה נינהו כדי שתחבב עליו ואינו דבר שיש בו טורח וכו'.

וכן פירשו התוספות בריש פרק קמא דכתובות (ד, ב ד"ה והצעת המטה) הא דאמר רב הונא כל מלאכות שאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה חוץ ממויגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו וכו'. וזה לשונם, נראה לר"י דהצעת המטה דהכא היינו פריסת סדינים שהוא דבר של חיבה אבל הצעת כרים וכסתות שאינן דברים של חיבה שרי לנדה וכו', והביאו ראייה מפירוש רש"י הנזכר שיש תרי גווני הצעה ע"ש.

אם כן היה אפשר לכאורה לפרש גם כן המשנה דלעיל דקתני אבל לא משבת למוצאי שבת, דלא מיירי אלא דוקא בהצעת כרים וכסתות שיש בו טורח להפך בהם ואסור מפני שהוא טורח משבת לחול, אבל פריסת סדינים והמכסה ולסדר את המטה שאין בו טורח מותר, כיון דהצעת המטה משבת למוצאי שבת אינו אסור אלא מפני שהוא טורח משבת לחול. ועוד שהרי הרמב"ם ז"ל כתב בפרק כ"ג מהלכות שבת (הלכה ז') וז"ל, אין מציעין את המטות בשבת כדי לישן עליהם למוצאי שבת וכו'. מדכתב כדי לישן עליהן ולא כתב כלשון המשנה כמנהגו, משמע שבא לחדש איזה דבר, ורצונו לומר דהא דקתני המשנה אבל לא משבת למוצאי שבת היינו דוקא אם אינו מתכוין אלא כדי לישן עליהן כמוצאי שבת מפני שהוא טורח משבת לחול, אבל אם מתכוין להיות המטה מוצעת יפה משום כבוד שבת מותר, כיון דמטה מוצעת כבוד

שבת הוא כדאיתא בפרק כל כתבי (שבת קיט, ב) תניא רבי יוסי בר רבי יהודא אומר שני מלאכי השרת מלווין לו לאדם בערב שבת מבית הכנסת לביתו אחד טוב ואחד רע וכשבא לביתו ומצא נר דלוק ושלחן ערוך ומטה מוצעת מלאך טוב אומר יהי רצון שיהיה לשבת אחרת כך וכו'.

אמנם לפי האמת אין טעם בדבריהם ואין ריח במעשיהם, כי אי אפשר בשום פנים לפרש חילוק זה על לשון המשנה דקתני אבל לא משבת למוצאי שבת לומר דלא מיירי אלא דוקא בהצעת כרים וכסתות ולא בפריסת סדינים ולבדין, שהרי הרישא דקתני ומציעין את המטות מלילי שבת לשבת בודאי מיירי בכל תרי גווני הצעה, דהיינו בהצעת כרים וכסתות ובפריסת סדינים, אם כן בהכרח צריך אתה לומר שגם הא דקתני המשנה אבל לא משבת למוצאי שבת מיירי נמי בכל תרי גווני הצעה. ובלאו הכי אי אפשר לומר חילוק זה, שהרי מדכתבו התוספות נראה לר"י דהצעת המטה דהכא וכו', הרי בהדיא משמע שאין שום הצעת המטה אחרת שפירושו הכי לחלק בין הצעת המטה דכרים וכסתות להצעת המטה דפריסת סדינים. ועוד שהרי התוספות כתבו שם וזה לשונם, מיהו לספרים דלא גרסי במשנה אלא ואינה מצעת המטה ול"ג לו. ובגמרא גרס לו אין ראייה משם שיהו תרי גווני הצעה דמתני' איירי בהצעת שאר מטות ובגמרא איירי בהצעת מטה לבעלה לבדו, עכ"ל. ואם איתא אין ספק דלא הוו שתקי מלהביא ראייה מזאת המשנה דשבת בנדון דידן שיש תרי גווני הצעה אף שאין הראייה מפורשת. ועוד שהרי מכל המחברים קמאי ובתראי שפסקו גבי נדה כדעת ר"י, וגבי מלאכות שאשה חייבת לעשות לבעלה

כדפירש רש"י, לא לחלק כן גבי נדון ד

ונראה בעיני לית איסור טו

שייך כלל לחלק לדברים שאינן של

לטרור משבת לחול לדברים שאינן של ו

דהו שהוא טורח מע אף אם הם דברים י

סוף הוא טור ועל טענה השניה

כן רק משום נ מוצעת יפה, אין צו

פשיטות בטולה שו שרירא ולא קיימא¹¹,

שאסרו חז"ל לעשו להתיר מפני כבוד

הטור או"ח בסימן יהיה מוצעת יפה ב

איירי שהמטה יהיה עליה אחר סעודת ע

נמי דמיירי שהמטה שבת לכל השבת. צ

אגודה (סימן קלא) ר על זאת המשנה ומז

שבת לשבת וזה לע מערב שבת. וכבר

נשים צדקניות וירא שומעת וקיימו וקבל

11. ז"ל מגן אברהם פכ"ג, ועי' סוף

ודבר מגונה שיע משמע דאף זה להציעו מערב שנ

כל הנלוים עליהם חק ולא יעבור שלא להציע את המטות כלל ועיקר בשחרית בשבת רק להניח על המטה טאפעד"ו או לכסות המטה אם הפאוויארין ומהם ילמדו כל הנשים שאינן שחצניות ויראת ה' מתוחה על פניהם ואף גם זאת שלא יקפלו הטווי"אולי בשבת כסדר קיפולן הראשון לצורך סעודת שחרית וסעודה שלישית כמו שכתב המרדכי בפרק אלו קשרים (שבת סימן

שפ"ח), ע"ש.

L

סימן ו'

רבים נוהגים להקל לצאת בשבת במטפת שמקנחין בה האף שקורין פאצו"ליטו, ואינו נכון אלא צריך לתפרו מערב שבת בשתי תכיפות לכל הפחות אל המלבוש כמו שכתב בשלטי גבורים בסוף פרק במה אשה (ל, ב מדפי הרי"ף אות ב) וז"ל, צריך עיון על מה סמכו העולם לצאת בצעיף שמנקין בו את האף שקורין פאצו"ליטו והוא שתפרו בשתי תכיפות אל הכגד מערב שבת, שהרי אותו הצעיף אינו חכשיט כלל וגם לא מלבוש. ועוד דמשמע בתוספות דף נ"ח גבי אגוז דאינו מועיל מה שהוא מחובר שפיר לבגד עד שיהא ארוג בו ממש. ואפשר שסמכו על זה דכיון דאין הצעיף חשוב, בטל הוא לגבי מלבוש כל עוד שהוא מחובר בו, וחשיבי להנהו תפירות כאילו הוא ארוג, או משום דלא גרע ממוך

כדפירש רש"י, לא אישתמיט חד מינייהו לחלק כן גבי נדון דיין, משמע שאסור בכל ענין.

ונראה בעיני ליתן טעם לשבת, דלענין איסור טורח משבת לחול אין שייך כלל לחלק בין דברים של חיבה לדברים שאינן של חיבה, שכל כך אסור לטרוח משבת לחול בדברים של חיבה כמו בדברים שאינן של חיבה כיון דבטירחא כל דהו שהוא טורח משבת לחול אסור, אם כן אף אם הם דברים של חיבה מה בכך סוף סוף הוא טורח משבת לחול.

ועל טענה השניה באמרם שאינם עושות כן רק משום כבוד שבת להיות המטה מוצעת יפה, אין צורך להשיב עליה לרוב פשיטות בטולה שטענה ריקנית היא לא שרירא ולא קיימא¹¹, שאם כן ברוב הדברים שאסרו חז"ל לעשות בשבת ימצא עילה להתיר מפני כבוד שבת. ואל יטעון דברי הטור או"ח בסימן רפ"ט שכתב שהמטה יהיה מוצעת יפה בסעודת שחרית, כי הוא איירי שהמטה יהיה מוצעת יפה כדי לישן עליה אחר סעודת שחרית שינת צהרים. אי נמי דמיירי שהמטה תהיה מוצעת יפה מערב שבת לכל השבת. צא ולמד מה שכתב בעל אגודה (סימן קל"א) ראש ואב לכל האחרונים על זאת המשנה ומציעין את המטות מלילי שבת לשבת וזה לשונו, ויותר טוב להציען מערב שבת. וכבר הגיעו דברי אלה באזני נשים צדקניות ויראות ה' שיש להן אוזן שומעת וקיימו וקבלו עליהם ועל זרעם ועל

11. ז"ל מגן אברהם או"ח סימן ש"ב סק"ו, אין מציעין המטות משבת למוצאי שבת [משנה ורמב"ם פכ"ג], ועי' סוף סי' תרס"ז וסי' שכ"ג ס"ו. ונראה לי דמטה העומדת בחדר שדר שם ואיכא בזיון ודבר מגונה שיעמוד כך, מותר להציעו, דלצורך שבת הוא עי' ריש סי' רפ"ט. ובספר באר שבע משמע דאף זה אסור. ולי נראה כמ"ש ומציעין המטות מלילי שבת לשבת ומכל מקום טוב יותר להציעו מערב שבת [אגודה]. וכפ"ב במשנ"ב סק"ט.

שבת קיט,
ומר שני
רב שבת
אחד רע
חן ערוך
הי רצון

הם ואין
ור בשום
המשנה
בת לומר
וכסתות
הרישא
לי שבת
הצעה,
ובפריסת
ה לומר
משבת
יי גווי
חילוק
ה לר"י
בהדיא
אחרת
המטה
דפריסת
שם וזה
במשנה
ובגמרא
יי גווי
מטות
ה לבדו,
זו שחקי
ת בנדון
הראיה
ס קמאי
יי, וגבי
לבעלה

Garfenes, Y.D.

בעזרת
עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ

שו"ת

נשמ"ת שבת

(והוא ד"ד משרת מקדש השבת)

כולל בידורי הלכות בהל' שבת המצויים

(השייכים לשו"ע סי' שיי"ח - סי' שכ"ז)

כל אלה חוברו יחדיו בעזרת ה' יתברך ויתעלה

ע"י הצעיר באלפי

ישראל דוד הארפענעם

מו"צ בבית הראה מטעם התאחדות הרבנים

מח"ס ישראל והומנים נ' חלקים

שו"ת ויברך דוד ב' חלקים

ס' חינוך ישראל

ושא"ס

מהדורא חדשה מורחבת - תשנ"ה לפ"ק

21

ופשוט שמותר לקנח את הרהיטים במטפחת ברפיון כדי להעביר מעליו את האבק כשאינו מצהירו ומבריקו ע' בדברינו להלן סי' תקנ"ב.

סימן שס"ג

שאלה - מהו להצהיר החלונות עם ספרע"י המיוחד לנקות חלונות הנקרא בלע"ז ווינדעק"ס.

תשובה - אף שמדינא הדבר נוטה להקל (כשהחלונות מלוכלכים ורוצה להדיחו מהלכלוך), אבל יש למנוע משום זילותא דשבת ועובדא דחול, מדינא נראה דבאופן שהחלונות מלוכלכים ועיקר כוונתו בשפשופו בזה כדי להדיחו מהלכלוך מותר להדיחו במי הדחה זו הנקרא בלע"ז ווינדעק"ס שעיקרו לשם נקיון אף שטבעו גם להצהיר החלון, והטעם דטעם האוסרים להצהיר כלים כנ"ל בסימן הקודם הוא או משום טירחה יתירה כמו שכ' החי"א, או כמו שכ' בתה"ל"ד שהוא משום תיקון מנא, ובנידונינו לא שייך טעם ראשון שרק היכי שהכלי כבר נקי ועיקר כוונתו רק להצהירו שייך לומר שיש בזה משום טירחה יתירה, משא"כ בכה"ג שעיקר כוונתו להעביר הלכלוך שדבר זה מותר בשבת כדקיי"ל בשו"ע דמדיתינ כלים לצורך היום, מותר בחדא מחתי גם במין מי הדחה שטבעו להצהיר שהרי אין בזה טירחה נוספת, וגם טעם השני נראה דלא שייך בכה"ג מאחר שאין כוונתו רק לנקותן, ולא ס"ד לאסור הדחת כלים באופן שע"י ההדחה הן נצהרין, ועוד דלכמה פוסקים פסיק רישא דברבנן מותר, וגם שבכלל כתבנו למעלה לפקפק על טעם זה, ועוד דמבואר במג"א (סי' שיי"ח) משם המ"מ דדבר שאינו מתכוון שהוא פסיק רישא בתיקון מנא אינו אסור, ועוד דבחלונות הקבועות בבנין הבית לא שייך בו כל כך ענין תיקון מנא שאינו מנא בפני עצמו רק חלק מהבנין, והלום ראיתי שכן יוצא מפמ"ג שכ' על דברי המג"א שלהצהיר הסכינים אסור, ובכלים שרי כשעושה משום נקיות לחוד עיי"ש, ונראה כוונתו דבסכינים הי' עיקר כוונתם בשביל להצהירם, אבל שאר כלים שעיקר כוונתו משום נקיות שפיר דמי אף אם אגב נצהרם.

ופשוט שכל הנ"ל איירי כשמנקה במטפחת עבה שלא שייך בה חשש סחיטה בניגובה, (גם אין לאסור מחמת איסור מוקצה דנראה דאם רשאי לנקות בה החלונות בשב"ק אינה מוקצה כלל וחשיב כלי שמלאכתו להיתר).

שו"ר בשו"ת חלק לוי (סי' ק"ד) שאוסר לנקות החלונות במטפחת באופן שהוא פסיק רישא שהן נצהרין (דפסיק רישא בתיקון מנא אסור עכ"פ מדרבנן) עיי"ב, והנלענ"ד כתבתי, ועוד מה שנא מלנגב זכוכית במטפחת דשרי אף שג"כ נצהרין כמו החלונות.

ואין לאסור בזה (ובנידון הסימן שלפני זה) מצד איסור צובע מאחר שאין נשאר רושם הספרעי וממשי מן המשחה דבוק על החלון או הרהיטים.

מיהו למעשה יש למנוע מלהשתמש בזה משום זילותא דשבת ועובדא דחול, וגם הוא מילתא דתמיה לרבים להקל בזה. L

סימן שס"ג-א

שאלה - להנ"ל מהו לנקות ולהצהיר בתי עיניים.

תשובה - מותר להצהיר בתי עיניים שבזה אין כוונת האדם כלל להצהירם לנוי ויפוי רק כדי שתהא נקי ויוכל לראות על ידן בטוב, ואין בזה משום טירחה יתירה או תיקון מנא, ומותר אף לנפוח הבל פיו על גבי הבתי עיניים כדי שע"י הליחות המתהווה מהבל פיו יתנקה היטב, ופלא מה שראיתי בס' ארחות רבנו (ע' קנ"ב) שבעל קה"י ז"ל הקפיד שלא ינקו את המשקפיים בשבת, וכמדומה שהוא מטעם דברי המהרי"ל הנ"ל, ועוד שכתבנו לעיל סי' שס"ב דגוף דברי המהרי"ל לא בריא טעמו, וכ"כ להקל בזה בשו"ת באר משה (ח"ו סי' ס"ב אות פ"א) וע' שש"כ (כג-לז). L

סימן שס"ג-ב

שאלה - מהו לאשה להצהיר את תכשיטי' (כגון טבעת זהב), ומהו כדי להסיר הרשומות שעליו (כגון פינגער-אברדו"ק או פינגער-פרינט"ס).

תשובה - יש למנוע, הקודמים להי רק משום נקיות ואגב נצהר הרשומות הנ"ל שעליו זה אבל אם מלוכלך כפועל וע מעליו אף שאגב נצהר הק

עוד י"ל בדרך אפשר דה כשכל עיקר מעשד להצהיר, אבל כשיש ע מהלכלוך שוב מותר להו שכבר עבר הלכלוך כדי מיוחדת בשביל ההצהרד כוס כסף מהלכלוך שנתל כשמנבכו מותר להוסיף יותר, וע' סי'

סימן

שאלה - רוצית לו כסף ורואו (געה"ל בלע"ז) אי במטלית כדי

תשובה - אין להק מקום להקי כלכלוך, ומותר להעביו להדיח כלי להעביר מעלי על ידי כך הכלי נצהרח שעיקר כוונתו להעביר ל מ"מ היות שעיקר איסו באינו מכוון לכך יש נראה שאין להקל שיש זילותא דשבת שהרואים כליה (כלי כסף, פיצע" לידן דהדרך כשמשפשנ שהמטלית נשחרת מכן (אמנם מצד זה יש להתנ (נעפקי"ן בלע"ז) דמאו זורקין את הנייר אחר

סימן שס"ד

תשובה - יש למנוע, לפי מה שכתבנו כסימנים הקודמים להקל רק כשעיקר כוונת האדם רק משום נקיות ואגב נצהר ג"כ, אבל נראה דלהסיר הרשומות הנ"ל שעליו זה עצמו מיקרי כדי להצהירו, אבל אם מלוכלך בפועל ועיקר כוונתו להסיר הלכלוך מעליו אף שאגב נצהר ג"כ שפיר דמי כנ"ל בסי' הקודם.

22
שאלה - במש"כ הפוסקים שאסור להדיח כלים מה שאינו רוצה להשתמש בהם עוד במשך היום מהו להדיחו ע"י עכו"ם (שלא לצורך גדול מיוחד).

תשובה - אף שנמצא מקילים העיקר לדינא לאיסור, לכאורה מדגורו

תז"ל על זה משום שכות לא גרע שבות זה דהכנה משבת לחול משאר שבותים שאסור אף ע"י עכו"ם, וכן יוצא ממג"א (סי' תק"י סק"ג) ומ"ב (שם סק"ג ובסי' שי"ט סקס"ב) שרק במקום הפסד מתירין הכנה משבת לחול ע"י עכו"ם כשבות דשבות דעלמא שמותר במקום הפסד (לקלוט השומן הצף על פני החלב כשמניח קצת ממנה עם החלב) וכ"ה בשו"ע הרב (סי' שי"ט ס"ח), וכן יוצא מד' שו"ע הרב (סי' תנ"ט ס"כ) שמתיר בפסח להדיח ע"י עכו"ם את עץ המגלגלין שגלגל בה עיסה בחג משום דהדת כלים שלא לצורך היום הו"ל שבות ושבות דשבות מותר במקום מצוה (לבער ולהעביר החמץ הרבוק בכלים) עיי"ש, מבואר דאילו בלאו הכי לא נושורש דבריו לקוחים מדברי המהרי"ל שמתיר להדיחם ע"י עכו"ם הביאו נמי הרמ"א להלכה, אבל הם לא הזכירו טעם ההיתר משום שבות דשבות במקום מצוה רק סתמו להתיר בלא טעם, והמג"א שהזכיר טעם זה כתבו בנוגע גרידה בזכוכית], וכן יוצא מד' האחרונים שהתירו להדיח ע"י עכו"ם בשר שעדיין לא נמלח שחל יום ג' שלו בשבת שאם לא ידיחנו לא מהני למלחו אח"כ באופן שיגיע לו הפסד מזה (דבלאו הכי הלא ראוי לצלי') מטעם דהו"ל שבות דשבות במקום הפסד [ע' שע"ת (סי' שכ"א סק"א) משם שו"ת נוב"י ושו"ת שבות יעקב] והתם עיקר טעם האיסור משום הכנה וטירחה לצורך תול (עיי"ש במג"א ותוס"ש ושו"ע הרב ובמור וקציעה) הרי דשלא במקום הפסד (ובאופן שיהא חזי ל' בשעת הדחק לצלי') אסור ע"י עכו"ם.

אמנם בפמ"ג (א"א ריש סי' תק"ג) מספק"ל בזה אי בכלל יש להתיר ע"י עכו"ם, די"ל דדבר שאינו מלאכה (אף מדרבנן) י"ל דשרי ע"י עכו"ם עיי"ש, הובא דבריו בס' דעת תורה (להמהרש"ם, סי' תמ"ד ע' מ"ב) שמסתבר להתיר הדחת כלים ע"י

עוד י"ל בדרך אפשר דהאיסור של הצהרה הוא רק כשכל עיקר מעשה שלו (הניגוב) הוא כדי להצהיר, אבל כשיש עליו לכלוך ורוצה לנקותו מהלכלוך שוב מותר להוסיף לשפשף אותו אף אחר שכבר עבר הלכלוך כדי להצהיר, דאין כאן טירחה מיוחדת בשביל הצהרה, וממילא נמי דאם שוטף כוס כסף מהלכלוך שנתלכלך מהשימוש בליל שבת כשמנגבו מותר להוסיף בניגוב בשביל להצהירו יתר, וע' סי' שש"כ (יב-כד).

סימן שס"ג

שאלה - רוצית להניח על השולחן כלי כסף ורואת שעלה עליהן ירקון (געה"ל בלע"ז) אי מותרת בשבת לצחצחן במטלית כדי להעביר הירקון.

תשובה - אין להקל, הגם שמעיקר הדין יש מקום להקל בזה די"ל דהירקון נחשב כלכלוך, ומותר להעבירו מעל הכלי כמו שמותר להדיח כלי להעביר מעליו את הלכלוך, ואף שממילא על ידי כך הכלי נצהרת הלא הוא אינו מכוון לכך שעיקר כוונתו להעביר לכלוך זה (ואף שהוא פסק"ד מ"מ היות שעיקר איסור הצהרה לא ברירא, עכ"פ באינו מכוון לכך יש מקום להקל), מ"מ למעשה נראה שאין להקל שיש בזה משום עובדא דחול והוי זילותא דשבת שהרואים לא יבחינו ויאמרו שמצהרת כליה (כלי כסף, פיצע"ן-זילבע"ר) בשבת, עוד יש לדון דהדרך כשמשפשפין כלי כסף שעלו בה ירקון שהמטלית נשחרת מכך ויש בזה חשש של צובע (אמנם מצד זה יש להתיר כשמשפשפו הניירות קינות (נעפקין בלע"ז) דמאחר שהוא דרך לכלוך וגם זורקין את הנייר אחר השימוש אין בה כלל חשש צובע).

ז עבה
ה, (גם)
ר שאין
חשיב

לנקות
רישא
עכ"פ
שנא
ך כמו

מצד
הפריע
יטים.

משום
ילתא

בתי

שבזה
לנוי
בטוב,
מותר
שע"י
א מה
קה"י
שבת,
ועוד
ל לא
משה
(ז).

זיטי'
הסיר
ק או

עכו"ם (אף שהפמ"ג כ' כמסופק כדרכו הטוב), והובא נמי בס' מעדני שמואל (סי' קט"ו סק"ו, ושלפי זה גם שאר דברים שאסור משום הכנה מותר ע"י עכו"ם, ועל כן בער"פ שחל בשבת מותר לסדר השולחן והמטות לצורך הלילה), וכ"כ מד"ע בשו"ת לבו"מ (מהדו"ת סי' ע"ו) דאיסור הכנה שאין בה אלא איסור עשה אינו אסור ע"י עכו"ם, וצ"ע שכולם לא העירו מד' המג"א הנ"ל, וכ"כ בשו"ת מחזה אלי' (סי' ס"ג) לאיסור על פי מג"א הנ"ל וכ"כ בשו"ת תשובות והנהגות.

וכן יוצא ממה שכ' בשו"ת מהר"ם שיק (סי' קנ"ה אות ט') בנוגע איסור המראת אוזן שאסור משום טירחה שכמו כן אסור ע"י עכו"ם (אע"ג דלית ביה סרך מלאכה) דכללא כ"ל לן השו"ע דכל דבר שאסור ישראל לעשותו אסור לעשותו אף ע"י עכו"ם עיי"ש, והכ"נ בנוגע הדחת כלים שאיסורו משום טירחה. [והי' אפשר לכאר המחלוקת שפליגי בטעמא דאיסור הכנה, דברמב"ם (פכ"ג מהל' שבת ה"ז) מבואר דטעם איסור הדחת כלים משבת לחול הוא משום תיקון כלים, אבל הראב"ד שם השיג עליו וכ' דטעם האיסור הוא משום טירחה שלא לצורך, וי"ל דלטעם הרמב"ם אסור להדיח כלי אף ע"י עכו"ם (דשבוח גמור הוא מעין מכה בפטיש, מיהו לא שייך זה לגבי סידור השולחנות למוצ"ש), אבל לטעם הראב"ד אינו שבות גמור אלא שלא יטריח עצמו שלא לצורך שבת וע"כ ע"י עכו"ם יש להקל דמה איכפת לן כמה שעכו"ם מטריח עצמו בשבת, אמנם עדיין קשה דמסתימת כל הפוסקים יוצא שנקטו לעיקר טעם הראב"ד שהוא משום טירחה, ובמ"מ ובמגדל עוז על הרמב"ם שם וברדב"ז (סי' אלף תק"ג) יוצא שאף כוונת הרמב"ם מטעם טירחה שלא לצורך, ואעפ"כ יוצא מד' המג"א שו"ע הרב והמ"ב לאיסור, ועוד דאף להג"ל אכתי נראה שלא פליגי רבנן באיסורייהו וכל שאסרוהו אסרוהו אף ע"י עכו"ם כמו מוקצה שאסור לטלטל אף ע"י עכו"ם אף שטעמי איסור מוקצה לא שייך על עכו"ם, וכן באיסור עובדא דחול מבואר בטו"ז (סי' שי"ג סק"י) דאסור אף ע"י עכו"ם, וצ"ע עמ"ש"כ בשו"ת ערוגה"ב (סי' נ"ה) ובשו"ת מהר"ם בריסק (ח"ב סי' כ"ד) דדבר האסור משום עובדא דחול או משום טירחה יתירה מותר ע"י עכו"ם, וכללא דאיסור אמירה לעכו"ם כל שאסור לישראל לעשותו אסור הישראל לצוות לעכו"ם לעשותו בשבילן].

שוב מצאתי במג"א (סי' רנ"ב סק"ד) שכ' אהא דמבואר ברמ"א שם דאסור בשבת להביא כלים מבית העכו"ם, דהיינו אף שהוא צריך להן בשבת, ואפשר שאף ע"י עכו"ם אסור, ודלא כהעול"ש שטעם האיסור רק מפני מראית העין ועיי"ש במחצה"ש"ק דיוצא דאילו לטעם העול"ש הי' מקום להקל ע"י עכו"ם (דע"י עכו"ם לא שייך מראית העין) אבל היות שיש עוד טעמים להאיסור משום טירחה ומשום עובדא דחול על כן אפשר דאסור גם ע"י עכו"ם, יוצא מדבריו דדבר האסור משום טירחה אסור אף ע"י עכו"ם, [מיהו בפמ"ג שם כ' דהיות שאסור משום עובדא דחול על כן אסור אף ע"י עכו"ם שלוחו של הישראל, ובשו"ע הרב סי"ג) ובתוס"ש ובמא"מ אוסרים גם ע"י עכו"ם מטעם מרה"ע], מיהו בא"ר (סקי"ב) חולק על המג"א דאף לטעם של טירחה מ"מ לצורך שבת מותר, ועוד דע"י כותי ליכא טירחה, ואי הטעם משום עובדא דחול הלא ע"י עכו"ם ליכא עובדא דחול עיי"ש, הרי דנקט בפשטות דכל דבר שאסור לישראל בשבת משום טירחה ומשום עובדא דחול מותר ע"י עכו"ם, (ואין לומר דדוקא התם שהוא טירחה לצורך שבת מתיר ע"י עכו"ם, דמה נפק"מ בין האסור לישראל אף לצורך שבת משום טירחה יתירה או דבר האסור לצורך חול משום שום טירחה שלא לצורך חול, ועוד דבר האסור משום עובדא דחול יוכיח שהוא ג"כ מתיר ע"י עכו"ם), גם במאמר מרדכי (סק"ו) כ' דלטעם טירחה הו"ל למישרי דליכא טירחה, מיהו נראה דאיסור הכנה שאני אף שיסוד איסורו מחמת טירחה וכו"ע מורי לאיסור בזה.

סימן שס"ה

שאלה - בכתי מלון ובמחנות הקיץ (קעמ"פ בלע"ז) שריבוי כלים מלוכלכים מביא זוהמא וזבובים מהו להדיח הקערות בשבת, ומהו לומר לעכו"ם להדיחם.

תשובה - אם באמת יש צורך היום מותר אף לישראל להדיחם, הנה מבואר בשו"ע דבאופן שלא יאכלו עוד בכלי זה בו כיום אסור להדיחו בשבת, משום שטורה בשבת לצורך יום החול, וא"כ לכאורה גם לומר לעכו"ם אסור וכמו שכתבנו בסימן הקודם.

23

מ"מ בקעמ"פ שע"י ריבוי כי הדבר לריבוי זבובים ולזוהמא יש לדון להקל שזה רק לצורך שבת למנוע זבוב שערים מצויינים בהלכה (סי' ליתיד בביתו, ועכ"פ) במקוב לשם הרבה זבובים, עוד יש חוקי המדינה מחוייבין להדיו (ובלאו הכי יכולין לסגור שההדחה הוא צורך שבת שהרבה גדולים שהחמירו בו להדיח בפסח הכלים תיכף או שלא ישתמשו בהם עוד היו לצורך יום מחרת רק לצורך ישרו בה פירו

אלא שאם רוצה להדיחם ע יכשל בשאר איסורים (שאסור לפתוח את המים ח או במברשת, וכן שלא לית' ע"י עכו"ם מותר להניח לו דאף שבוז לא שייך כל כך רישא ע"י עכו"ם דמותר, דז במעט מים חמין שהעכו"ם: אחרים במקומן להבילע"ר) אבל ככה"ג כשמדיחים ה כשבילם הרבה חמין ויודע בבת אחת ככל כך חמין והפ מחתי שבמשך ההשתמשו (קרים) חדשים ויתחממו ש בהם במשך זמן ההדחה, ככך, מ"מ יש למצוא בזה אינו אומר להעכו"ם להדיח להדיח הכלים במים קרים בחמין אדעתא דנפשי' עבד ודומה למה שכ' המג"א ו) זה.

[כמו כן מותר לצוותו י בפאודע"ר (שלא ש להשתמש בסטיל-ווא"ל) אמירה לעכו"ם), מיהו בהדיש- וואשא"ר, שאף אוושא מילתא שברמ"א כ

העלעקטער"י, ודמי למה שכ' האחרונים שמי שערך מער"ש מורה שעות שידליק מכונת עלעקטער"ר ואח"כ בשבת (קודם הזמן שהזרם נפתח) הבחין שכפתור של המכונה סגורה שאסור לפתחו כשבת (אף ע"י שינוי) שדמי לאחד נותן את הקדירה ואחד נותן את האש וע' בדברינו לעיל סי' ע"ד, אמנם אכתי יש לדון כל הנ"ל בדי"ש-וואשער"ס הגדולים (שבבתי מלון ובמחנות הקיץ כקעמפ"ס) שאין להם דלת (רק ציצית של פלעסטיק תלויים בצדדיו), אמנם מכונות ההם עושים רעש גדול הנשמע לתוך ואסור כהוא דלעיל סי' רנ"ב, (ועוד שקבוע במקום שרכים מצויים שם וזה עצמו נחשב כנשמע בחוץ).

סימן שע"ז-ב

שאלה - יש לו חולה בביתו ולפי פקודת הרופאים לאחר שאכל מתוכה החולה צריך להדיח הכלים במים רותחים אי שפיר דמי לעשות כן בשבת.

תשובה - מותר, דנראה שהדחת כלים משוירי מאכל של חולה (שעלול להתדבק באיש אחר) הוא כלכלוך דעלמא, וכמו שבעלמא מותר להדיח כלים רגילים, כמו כן מותר להדיח כלים אלו, ואין בזה משום תיקון מנא שאינו מתקן גוף הדבר רק מעביר הלכלוך הדבוק על גבו מבחוץ, ועוד דהלא גם כלים דעלמא כשמדיחין אותן להסיר מהן הלכלוך כוונתו ג"כ מחמת חולאים שעלולים להתדבק כשאוכל או שותה ממקום שאכל או שתה חבירו, וכמוכא בטו"ז (או"ח סי' ק"ע) משם צוואת רבי אליעזר הגדול שמזהיר מאוד שלא לשתות ממה ששייר חבירו כי שמא יש לו חולי בתוך גופו ויצא רוח מפיו לאותו שיור, ומוכא נמי במ"ב שם (סקל"ז).
אלא שיהיה שאם מדיחין בכלי ראשון או מעירוי מכלי ראשון שלא יהיה דבוק בהן דבר המתבשל.

ונראה שמותר אף לשומן בתוך כלי ראשון שעל גבי האש, דליכא בזה גזירת איסור תורה שאסור משום מיחזי כמבשל, דזה לא שייך בכלים שאינו דבר המתבשל.

[ואגב בפרמ"ג מביא מהרדב"ז דמותר להגעיל כלי איסור בשבת דל"ח מתקן דיכול להשתמש

בו בלא"ה כיבש בצונן, והפרמ"ג מצדד דחשיב כמתקן, מלבד אם נאסר באיסור דרבנן כגון שנאסרה ע"י עירווי אולי מותר מצד סכרת הרדב"ז דיכול להשתמש בו בלא"ה ובתה"ל"ד מביא שבספר אור זרוע מפורש דאין בהגעלה משום מתקן משום דנראה כאילו להדיחו מתכוין].

סימן שע"ח

שאלה - אי מותר להציע המטות כשאינן בדעתם עוד ליכנס לחדר זה כמשך השבת, או כשיוצאים מן הבית בשבת אחה"צ ואין בדעתם לשוב להבית עד זמן מוצ"ש (כמו שמצוי אצל אברכים אחר הנישואין).

תשובה - נכון להחמיר, אבל יש מקום להקל כשאינן כוונתו להכינו למוצ"ש, במג"א סי' ש"ב (סק"ו) מביא דברי הגמ' והרמב"ם שאין מציעין המטות משבת למוצאי שבת (שנמצא שמכין משבת לחול), וכ' עלה המג"א דמיתה מטה העומדת בחדר שדר שם ואיכא בזיון ודבר מגונה שיעמוד כך מותר להציעו דלצורך שבת הוא [וע' בס' תוס"ש (סק"י) שכן מנהג העולם, אף שלדינא יש לפקפק על המג"א].

ולפי זה אם אינו דר שם או שלא יכנס לשם בשבת או לא ישוב לביתו עוד בשבת שאסור לו להציע וסדר המטות, אמנם קשה להבין ולומר שהצעה שעושין בזמנינו (דהיינו שמפשיטין את הכסות ביושר על פני המטה) ומכסין אותה בסדינים נאים (בעד-ספרע"ט בלע"ז) שזה יכלל בשם הכנה לחול, דמה זה הכנה שמכין, הלא אינו מתקן כלום לצורך השינה שבלילה, דאף כשהכסות יהיו מהופך יוכל לכסות עצמו בו ככה כשילך לישן בלילה, ואף אם כוונתו בזה כדי שלא יתקמטו הכסות, הלא זה מותר, כמבואר בשו"ע סי' ש"ב דלקפל בגד שלא כקיפול הראשון מותר אף כשאינו רוצה ללובשו בשבת זו, ועל כרחך דפעולה זו שלא תתקמט זה לא חשיב הכנה (וכתבנו מזה ממק"א משמיה דהמ"ב בשעה"צ ושו"ת מחנה חיים ושאר אחרונים), וה"ה בזה מה שמיישר ומפשיטו על גבי המטה שלא תתקמט אין בזה סרך איסור, וכן מה שאח"כ פושט עליו סדין (בלע"ז בעד-ספרע"ט) אינו מכין בזה מידי לצורך שינה שבחול הלא אדרבה קודם השינה

24

צריך הוא להסירו, ועל כן לעשות כן (כשאינו בבית ונקיות, שאין דעת האדם סו ומבולבל, ולא דמי לזמנם הכנה להשתמשות בו בליל יו"ד סי' קצ"ה ובפוסקים ש נדה להציע מטת הבעל בפנ מקום להתיר בזמנינו מאחר להפיס דעתו שאינו מניח ובפרט לפי חידושו של ד איסור הכנה דוקא כשעושה להרויח הזמן שבלא"ה והשתמשות, משא"כ בדכו אף שענינו להכין משבת סתירות לדבריו וכמו שהז עכ"פ בנידונינו הי' מקום קצה"ש (סי' קי"ז סק"ט) היום לא הי' כרים וכסתות נ בזמנינו, ועי"ש דאף כשא מותר לסדר אותם יפה כיון (שממילא הם על המטה) ר לא יעשה כן בשבת אדרנ הכרים והכסתות מונחים ב אבל כמדומני שמנהג

[ובכלל ראיתי בס' ערוה" המטה, והטעם י" דטעם איסור הצעת המטה מנא וסוכרים שבהצעות ג עי"ב, מיהו אנן נקטינן כט מכין משבת לחול, ואגב במחזה"ש"ק מביא שאף מטה שעומדו להציע המטות מאחר שטו המטה דשוב ליכא בזיון, מונחין תמיד על המטה להסירם משם ולה:]

סימן

שאלה - אי מותר הסדינים וד געוואנ"ג

תשובה - מותר, איני רואה שום איסור בחליפת הסדינים בשבת אם כוונתו לצורך השבת, לא מיבעיא אם נתלכלכו הישנים או שנודמן לו אורח ואינו מן הנימוס ליתן לאורח מטה שכבר ישן מי שהוא על הסדינים, אלא אף אם הוא רוצה לכבוד שבת סדינים נאים ומכובסים מותר, ומה שבישורת לב חיים (ח"ג סי' ס"ה) דדוקא אם נתלכלכו מותר דאז הוי לצורך מצוה ועונג שבת, אבל בלא"ה יש בזה משום עובדא דחול וטירתה יתירה עיי"ב, איני יודע מה עובדא דחול יש בזה, וכמו כן קשה לתדש מעצמינו עניני טירחה יתירה, ועובדא דחול, וכ"כ בשו"ת שבט הקהתי (ח"ג סי' ס"ה) להקל בזה, ושאין בזה משום תיקון מנא ולא דמי למוכן שנפלו עיי"ש, וכן פשוט דמוכין שנפלו וחוזר וממלאהו על ידי זה מתקנו לשימוש, דבלא"ה אי אפשר להשתמש עמה, משא"כ בנידונינו יכול להשתמש בהמטה והכרים והכסתות בלא הסדינים הנקיים שהוא פורש עליהם.

מיהו לכתחלה אין להניח לעשות התלפת הסדינים ביום השבת, רק יעשו מלפני השבת, דאף לגבי הצעות המטה בחדר שם שמתיר המג"א כ' המחצשה"ק משם הא"ר דאינו מותר אלא אם כן לא ה"י אפשר לו להציע המטות מער"ש, ובמג"א (שם סק"ו) מביא מס' אגודה דאף שמוותר להציע המטות מליל שבת ליום השבת מ"מ יותר טוב להציעו מערב שבת, והטעם משום טירחה, ובס' תוספת שבת (סי' ש"ח סקע"א) הלשון כדי לנוח בשבת מנוחה שלימה בלי שום טורח כלל, ועי' בדברינו לעיל סי' שע"ב מזה, כל שכן לענין זה שיש בה טירחה יתירה. L

סימן שי"פ

שאלה - חל יו"ט אחר השבת והולך לביהכ"נ בשבת מבעוד יום מהו להביא עמו (במקום המעורב) מחזור לתפלת יו"ט דלילה, וכן מהו להביא סידור תפלה לתפ"ע במוצ"ש (או בתי עינים לצורך התפלה).

תשובה - נראה לאיסור (ובשעת הדחק יש להמיקל על מי לסמוך), והטעם לאיסור שהרי אין לו שום צורך בהמחזור מבעוד יום רק לצורך תפלת ערבית של חג והרי אז

צריך הוא להסירו, ועל כרחך שמה שדרך בני"א לעשות כן (כשאינו בבית במשך היום) הוא לשם נקיות, שאין דעת האדם טובל להניח הבית מהופך ומבולבל, ולא דמי לזמנם שענין הצעת המטה ה"י הכנה להשתמשות בו בלילה, וכדיוצא נמי משו"ע יו"ד סי' קצ"ה ובפוסקים שם שעל כן אסורה אשה נדה להציע מטת הבעל בפניו, ממילא בנידונינו ה"י מקום להתיר בזמנינו מאחר שזה עושה לצורך היום להפיס דעתו שאינו מניח בית מהופך ומבולבל, ובפרט לפי חידושו של המהרש"ג בתשו"י שענין איסור הכנה דוקא כשעושה דבר בשבת מפני שרוצה להרויח הזמן שבלא"ה ה"י עושהו בחול בעת ההשתמשות, משא"כ בדבר שזמנו לעשותו עכשיו אף שענינו להכין משבת לחול מותר, ואף שיש סתירות לדבריו וכמו שהארכנו מזה בס' שפ"ב, עכ"פ בנידונינו ה"י מקום להקל, שו"ר כעיי"ז בס' קצוה"ש (סי' קי"ז סק"ט) דדוקא בזמנם שבמשך היום לא היו כרים וכסתות מונחים על המטה משא"כ בזמנינו, ועיי"ש דאף כשאין המטה בחדר שדר שם מותר לסדר אותם יפה כיון שאין בזה הכנה למוצ"ש (שממילא הם על המטה) רק כן הדרך בכל יום ולמה לא יעשה כן בשבת אדרבה זה כבוד שבת שיהיו הכרים והכסתות מונחים בסדר ולא יגרע מיום חול, אבל כמדומני שמנהג העולם להתמיר בזה.

ובכלל ראיתי בס' ערוה"ש דנוהגין להקל בהצעת המטה, והטעם י"ל דס"ל רק טעם הרמב"ם דטעם איסור הצעת המטה הוא מטעם דהוי כמתקן מנא וסבורים שבהצעות שלנו לא הוי כמתקן מנא עיי"ב, מיהו אנן נקטינן כטעם הראב"ד שהוא משום מכין משבת לחול, וכ"כ בשו"ע הרב.

ואגב במחצשה"ק מביא משם ס' א"ר (סי' רפ"ט) שאף מטה שעומדת בחדר שהוא דר שם אין להציע המטות מאחר שסגי במה שיפרוס מכסה על המטה דשוב ליכא בזיון, ובזמנינו שהכרים וכסתות מונחין תמיד על המטה אין לחייבו עכשיו בשבת להסירם משם ולהצניעם במקום אחר. L

סימן שע"ט

שאלה - אי מותר בשבת להחליף את הסדינים והמצעות (בלע"ז בעט-געוואנט) לנקיים.

26

כבר פקע מיני קדושת שבת ונעשה יו"ט נמצא שהכין מיו"ט לשבת, ומבואר במג"א (סי' תרס"ז) שאסור לגלול ס"ת בשבת להכינה לקריאה למחר ביו"ט (אלא שכי' שם בערוה"ש דאם קורא בה מעט בשבת לא חשיב הכנה דהוה כלימוד לצורך שבת, א"כ הכא נמי יש עצה שיעיין בה מעט בשבת להבין פי' המלות של היוצרות שיאמר למחר בתפלת שחרית) וכן ישתמש עם הבתי עינים מבעוד יום.

ובאמת מטעם הנ"ל בשבת דעלמא מי שבא לביהכ"נ לעת ערב סמוך למוצ"ש כדי להתפלל תפ"ע אסור לו להכין לעצמו סידור מבעוד יום לתפלת ערבית, מלבד אם חושש שאח"כ לא ימצא סידור יש להתיר בביהש"מ"ש דלא גזרו על שכות בביהש"מ"ש לצורך מצוה (אם ננקוט דאף בשביל מצוה רחוקה מותר), אבל מבעוד יום ממש אין היתר, אלא שיש לו עצה אף להכין לו מבעוד יום ממש שיעיין בה קצת מבעוד יום כגון במשניות דמס' אבות וכדומה, וחכ"א שליט"א העיר להקל בכל אופן בציוור זה שהרי אף לאחר שמתחיל להתפלל תפלת ערבית עדיין קדושת שבת עליו כל זמן שלא הבריל עכ"פ בתפלה וכיון שמתחיל להתפלל בה בעוד שקדושת שבת עליו א"כ לא הכין משבת לחול, וצ"ע שבשעה שאדם מתחיל להתפלל תפ"ע גומר בדעתו לסלק מעליו קדושת תוס"ש (מלבד המתפלל של מוצ"ש בשבת מפלגה"מ ולמעלה) וכן יוצא מדי' הפוסקים דמיד שענה ברכו כבר עשאו כלילה.

אמנם באופן שאין לו עצה אחרת יש מקום להתיר בנידון שאלתינו לפי"ד החי"א (כלל קנ"ג ס"ו) שמחלק בין הבאה גרידא והוא לצורך מצוה שאין בה איסור הכנה כשיהי' לו טירחה מרובה לעשותו כלילה, לבין לעשות איזה מעשה חשוב דאסור, ולא חשיב הכנה האסורה אלא כשגומר איזה דבר (כגון לחפש הס"ת מיו"ט לשבת וכה"ג זה אסור משום הכנה), משא"כ הבאה בעלמא לצורך מצוה בתנאי שבליילה לא יהי' לו בקל לעשותו ובתנאי שעושהו בעוד היום גדול באופן דלא מינכרא שעושהו בשביל יום חול, (ועל כן דעתו שם שאין איסור בהבאת יין לצורך מוצ"ש אם מביאו בעוד היום גדול ובלילה לא ימצא יין כניקל שהלא הוא צורך מצוה, והמג"א שאוסר מיירי סמוך ללילה שמינכר מילתא שמביא לצורך חול) עיי"ש"ה, ולפי"ד

בעיני ד' תנאים שלא יהי' איסור הכנה א' שאינו אלא הבאה בעלמא לא גמר איזה דבר, ב' שהוא צורך מצוה, ג' שהוא שעת הדחק שאי אפשר לו לעשות כלילה או שיהי' לו טירחה מרובה לעשות כלילה, ד' שלא מינכרא שעושהו בשביל יום חול, וכ"כ עוד החי"א בקיצור בהל' יו"ט (כלל צ"ט סוף אות א') ודבריו הובאו להלכה במ"ב (סי' תרס"ז סק"ה, ובסי' תק"ג בשעה"צ סק"ב) ובעוד כמה אחרונים בס' פתחי תשובה ובס' פתחי עולם ובס' כפה"ח (בסי' תק"ג) וכן בס' אר"ח (סי' תרס"ז). א"כ בנידונינו נמי יש ד' תנאים אלו, שאינה אלא הבאה בעלמא, שהוא לצורך מצוה שלא יהי' לו בקל לעשות במוצ"ש (שבמוצ"ש חושש שלא ימצא עוד סידור), שאינו מינכר שעושהו בשביל מוצ"ש שדילמא ירצה לעיין בו עתה.

וראיתי בשו"ת מחזה אלי' (סי' נ"ח) שלמד ממה דקיי"ל בס"י תרס"ו שבשמיני עצרת מן המנחה ולמעלה מותר להוריד כליו (מסוכתו) לביתו מפני כבוד יו"ט (שחסרון בכבוד יו"ט כשביתו היא ריקן עד אחר כניסת החג כלילה ורק אז יסדרו הבית), דשמעינן מזה דבמקום צורך מצוה גמורה מותר להכין משבת לחול בהבאה בעלמא אף שניכר לכל שמכין לצורך מחר (בתנאי שכל רואה מבין שאין עצה אחרת לפניו ומוכרת להביאו הביתה מבעוד יום) עיי"ש, א"כ לדבריו גם ככה"ג הי' מקום להתיר (אם לא ימצא סידור להתפלל מתוכה), ולא ידעתי מנ"ל הא ללמוד משם לשאר המקומות אולי רק שם התירו ואין לך בו אלא חידושו, ועוד שבמקום אחר כתבנו שבאמת כמה אחרונים עמדו ונתקשו על התירא דהא מילתא, ולד' הפמ"ג שם טעם ההיתר שהוא מפני כבוד היום שביתו לא יהי' מבוכל וריקן מבלי כלי וחפצי הבית, והארכנו בזה להלן בסימן שפ"א (ובכלל כהיום בכל בית כנסת מצוי סידורים לרוב שיוכל להתפלל מתוכה תפלת החג, ומה שהוא רוצה להתפלל דייקא מתוך מחזור בשביל כך אין להתיר לו איסור הכנה).

סימן שפ"א

שאלה - האוכל בבית אביו או חותנו אי מותר אחר הסעודה להחזיר הטלית לביתו בידו (במקום המעורב).

תשובה - אסור, היא גרידא נביא בפוסקים שדנו מענין הבז ראשון ליו"ט שני, ודלא החי"א שמיקל בהכנה שא וזה אינו כמו י נפסק בשו"ע (סי' תרס" בסוכה בשמע"צ מוריד כליו מסוכתו ומכני יו"ט אחרון, ואילו ברמ" שאסור להכין מיו"ט ראג אסור להעמיד השולחנות הלילה עיי"ש מבואר אפ אסור, [וכן בשו"ת מהר"א דאם חל ערב פסח בשבת א לצורך ליל התקדש חג], וה בין הבאה לבית גרידא (מ מפני כבוד יו"ט, לבין ו וסידור השולחנות והספסל אסור עיי"ש ולא ביאר ה הא"ר (שם אות ה') ובכגו מ"ח אות מ') למה הבאו מהבאת יין וחפוש הס" ולהעמיד הנרות ביו"ט ראי ולא מקילין משום כבוד תקי"ד סק"ב) העיר עמי שאסור להכין הנרות מיו" מההוא דסי' תרס"ז, וסיי להביא נרות מביתו (ביו"נ הלילה, אבל לא יסדרם עד וכנראה שכוונתו דכמו ה השולחנות מפני כבוד יו" שלא הבנתי מה שנתקשו אדרבה משם ראי' להמו לאחר שמביא לדי' הא"ר די"ל כל לכבוד יו"ט מ בבית שלא יהא נראה כ לאו אסור עכ"ל ואינו בר משום שלא יהא נראה כ (יו"ט ראשון) כשיצא כ בבית, או הכוונה שהתירו (של יו"ט שני) שלא יה החג, ומסתבר כדרך הראע